

Modeling of the Speeches of Presidents in the UNGA (1980-2024)

Sajjad Sadeghi*

PhD, Department of International Relations,
Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Extended Abstract

Introduction

It is customary for the heads of state or delegates of states to deliver speeches at the beginning of each regular general annual assembly on the most important current international events that are of urgent concern to their national interests, and to present their government's perspective on these international events, as well as to propose solutions to resolve crises and achieve sustainable regional and global peace and security. Therefore, examining the speeches of the heads of state of each country at the UNGA can first reveal the foundations of their view of the international order and system, then the most important international events from the perspective of their foreign policy, and finally their possible actions to overcome crises in the form of global partnership in the form of declared policy. From 1980, when then-Prime Minister Mohammad Ali Rajaei attended this meeting and announced the Islamic Republic of Iran's positions

* Corresponding Author: Dr.sajjad.sadeghi@gmail.com

How to Cite: Sadeghi, S. (2025). Modeling the Speeches of Iranian Presidents at the UNGA (1980–2024).. *State Studies*, 11 (42), 79 - 128
doi: [10.22054/tssq.2025.84425.1628](https://doi.org/10.22054/tssq.2025.84425.1628)

on the international world, until the 79th General Assembly in 2024, Iranian presidents have attended the UNGA a total of 24 times and have used this opportunity to present the "Foreign Policy Doctrine of the Islamic Republic of Iran (IRI)". Especially after the escalation of tensions centered on the nuclear issue, Iranian presidents have continuously used this position to convey the messages of the IRI's general policies to the public. The ultimate goal of this research is to understand the 45-year trend of the IRI's foreign policy and ultimately create a model for future research on Iranian foreign policy behavior.

Literature Review

In a review of Persian works that analyze the speeches of the presidents of the IRI at the UN, few works were found. These works examine these speeches at the UN from two perspectives: "discourse analysis from a linguistic perspective" and "content analysis from the perspective of international relations concepts." These works have a diverse theoretical basis. It should be noted that there are also studies in international relations that, as part of their research on foreign policy, address aspects of presidents' speeches at the UN, and these studies have no affinity with the present research work. If we examine these research works based on their focus on presidents, Hassan Rouhani's speeches have been studied more by researchers. Overall, based on the studies, none of these research works are similar to this study in terms of scope and final approach, and none of them sought to formulate a final foreign policy based on the policies declared by the presidents.

Methodology

Content analysis seeks to identify hidden linguistic meanings in

a text, and from this perspective, it is possible to examine the texts of presidents' speeches at the UN using a type of content analysis method. If it focuses on a "qualitative" approach, it can ultimately create conceptual models and maps by logically combining axes, indicators, and specialized metaphorical concepts, and from a macro perspective, focusing on counting the items found in the text, it can qualitatively formulate specialized metaphors. For this reason, the research method "patterning based on inductive content analysis" was identified as a suitable method for this research and was used.

Results and Discussion

Based on the research findings, we found that common features are visible in the foreign policy doctrine of the administrations of the IRI, including:

- There is a negative and pessimistic view of the great powers.
- The main approach towards international organizations is that they are ineffective and in need of fundamental reform and transformation (especially the UN and the Security Council).
- In the international system, a continuous confrontation between the two main currents, "protectors and supporters of the status quo" and "change-seeking actors," has been recognized by the administrations of the IRI, which in the last two decades is gradually shaping a new order of the "Neo Cold War".
- In the international system, they see evidence of the emergence of a new international order that is in serious conflict with the current international system, and since they have a strong desire for change, they try to define themselves as "change-seekers" in this new international order.
- They consider the current international system to be a system of unjust domination.

The final and combined result of these three propositions

indicates that the main and continuous doctrine of the foreign policy of the IRI is the "doctrine of change seeking in the current international system."

Conclusion

Based on the findings of this research, fundamental principle shaping the foreign policy table is the concept and trend of "revolutionism or change seeking against the status quo," which can be defined in the dimension of foreign relations and the international system with the approach of "revolutionism in opposition to the current international system." For this reason, the complete convergence in foreign policy of administrations over the past 45 years, despite differences in political taste in domestic issues, is clearly visible. The final point is that if we consider the approach of "change seeking based on the negation of the system of domination" which has been transformed into "change seeking against the current international system" in the foreign policy doctrine as the basis for the performance of the foreign policy of the IRI, then as a future studies, these two propositions will be correct: "The foreign policy of the IRI will support any international actor, any bilateral or multilateral coalition or alliance, or any trend and process that can take steps towards the change of the current international order," and in contrast, "The foreign policy of the IRI will avoid and confront any trend, process, actor or coalition in the international system that seeks to strengthen the status quo."

Keywords: Change-Seeking Process in IS, Foreign Policy of IRI, Future Studies of the Foreign Policy of IRI, International System (IS), Iranian International Relations.

الگویابی سخنرانی رؤسای جمهور در سازمان ملل متحد (۱۴۰۳-۱۳۵۹)

دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی، تهران،
ایران

سجاد صادقی * ID

چکیده

بررسی رویکرد سنجی، مفهوم سنجی و الگو یابی ۲۴ سخنرانی روسای دولت‌های جمهوری اسلامی ایران در مجمع عمومی سازمان ملل مبتنی بر تحلیل محتوای کیفی نشان‌دهنده وجود یک همگرایی و هم‌سویی در مبانی دکترین سیاست خارجی علیرغم تفاوت‌های عملکردی سیاست خارجی و تفاوت جهت‌گیری در سیاست‌گذاری داخلی این دولت‌ها است. یافته‌های اصلی این پژوهش شامل گزاره‌های «استمرار تکمیلی دکترین سیاست خارجی سلطه‌ستیز با لحاظ کردن تغییرات متن اجتماعی بین‌الملل مبتنی بر نیازهای منافع ملی»، «جهت‌گیری تحول‌خواهانه در نظام بین‌الملل» و «تلاش برای ایجاد روند اصلاح‌گرایانه در نظام بین‌الملل» در میان دولت‌های جمهوری اسلامی ایران به عنوان جهت‌گیری اصلی در سیاست خارجی مشهود است؛ که بر این مبنای دکترین اصلی و مستمر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران «دکترین تحول‌خواهی در نظام بین‌الملل» است. بر این اساس رفتار سیاست‌گذاران در برخورد با اتحادهای منطقه‌ای و بین‌المللی و همچنین رابطه جمهوری اسلامی ایران در حوزه سیاست همسایگی و سایر روابط خارجی قابل پیش‌بینی و تحلیل می‌گردد. همه چیز در دو فرآیند «تحول‌خواهی» در مقابل «وضعیت کنونی» و «تحول‌خواهی» در تقابل با «نظام بین‌الملل کنونی» که از آن تلقی «نظام سلطه» شده است، خلاصه می‌شود. به همین دلیل سیاست خارجی مصرانه به دنبال پیوستن و عملکرد مؤثر در اتحادهایی که هدف نهایی آن‌ها تحول در نظام بین‌الملل کنونی است و در سیاست‌گذاری کلان کشور «نگاه به شرق» و «حمایت از دکترین مقاومت» به عنوان اصول مهم زیربنایی لحاظ می‌گردد؛ زیرا این روندها رویکردی تحول‌خواهانه در مقابل وضعیت کنونی نظام بین‌الملل سلطه محور تلقی می‌گردد. روش پژوهش به کار رفته نیز «الگویابی مبتنی بر تحلیل محتوای کیفی استقرایی» است.

واژگان کلیدی: آینده‌پژوهشی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، تحول‌خواهی در نظام بین‌الملل، روابط بین‌الملل ایرانی، سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، نظام بین‌الملل

مقدمه

مرسوم است که در ابتدای هر اجلاس مجمع عمومی سازمان ملل روسای کشورهای عضو (یا نمایندگان اعزامی)، در خصوص مهم‌ترین وقایع جاری بین‌المللی دارای قید فوریت برای منافع ملی سخنرانی ایراد و ضمن ارائه دیدگاه، راهکارهایی جهت حل بحران‌ها و نیل به صلح و امنیت پایدار ارائه نمایند. از این جهت، الگویابی سخنان روسای دولت‌ها می‌تواند نخست‌مبانی نگاه آن‌ها به نظم و نظام بین‌الملل، سپس مهم‌ترین وقایع بین‌الملل از منظر سیاست خارجی و در نهایت عملکرد احتمالی برای برون‌رفت از بحران‌ها را نمایان کند. از مهر ۱۳۵۹ که رجایی (نخست‌وزیر وقت) در این اجلاس حاضر و به اعلام مواضع جمهوری اسلامی در مورد جهان بین‌الملل پرداخت، تا هفتاد و نهمین مجمع عمومی، روسای جمهور (و نخست‌وزیر) ایران در مجموع ۲۴ بار از این فرصت برای ارائه «دکترین سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران» استفاده کرده‌اند.

با توجه به اینکه جریان‌های سیاسی با گرایش‌های فکری متفاوتی در قلب قدرت اجرایی کشور سکان اجرای سیاست خارجی را در دست داشته‌اند، در یک رهیافت می‌توان به تفاوت در مبانی نگاه به جهان بین‌الملل میان دولت‌ها مبتنی بر گفتمان جریانات سیاسی داخلی معتقد بود؛ و در رهیافتی دیگر می‌توان مبانی نگاه به امور بین‌الملل را در سیاست‌گذاری خارجی ثابت دانست و از تفاوت در اولویت‌ها و عملکرد دولت‌ها سخن گفت.

در این پژوهش، سخنرانی‌های روسای دولت‌ها در سازمان ملل مورد رویکرد سنجی و الگویابی به روش «تحلیل محتوای کیفی استقرایی» قرار گرفته و به دو سؤال پاسخ داده می‌شود نخست اینکه که «نگاه دولت‌های جمهوری اسلامی ایران به نظم و نظام بین‌الملل در ۴۵ سال گذشته چگونه بوده است و مبانی دکترین سیاست خارجی هر دولت چگونه قابل فرمول‌بندی است؟». دوم اینکه «آیا در

نگرش به نظام بین‌الملل همگرایی یا واگرایی در میان دولت‌های جمهوری اسلامی ایران قابل‌رؤیت است؟ اگر هم‌گرایی قابل‌رؤیت است آیا قابل فرمول‌بندی در یک گزاره کارآمد است؟».

هدف نهایی فهم سیاست خارجی جمهوری اسلامی و در نهایت ایجاد الگویی در راستای آینده پژوهشی رفتار سیاست خارجی است. ضرورت این پژوهش نیز در این است که اگر نوعی همگرایی مبتنی بر اصول مشترک تشخیص داده شود، در آن صورت به فهم عمیق از دکترین سیاست خارجی منجر شود.

پیشینه پژوهش

در بررسی آثار پژوهشی فارسی که به تحلیل سخنرانی‌های روسای دولت‌های جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل پرداخته‌اند آثار اندکی یافته شد. این آثار از دو جنبه «تحلیل گفتمان از منظر زبان‌شناسی» و «تحلیل محتوا از منظر مفاهیم روابط بین‌المللی» به بررسی مواضع برخی از دولت‌های جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل یا بررسی تطبیقی آن با سخنان روسای جمهور آمریکا پرداخته‌اند. این آثار پایه نظری متنوعی دارند و بر نظریه‌ها و روش‌های تحلیل گفتمان از منظر «تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف» (شعبانی و حبیب‌زاده، ۱۴۰۰: ۴۰۵-۴۳۷) (حداد، ۱۴۰۰: ۱۸۱-۲۱۵)، «نظریه‌های کنش گفتار» (پهلوان‌نژاد و اصطهباناتی، ۱۳۸۷: ۱-۲۴)، «نظریه کنش گفتار جان سرل» (حداد، ۱۳۹۸: ۶۳-۹۸)، «نظریه کنش گفتار، ترکیب رویکرد لاگشاو آستین و جان سرل» (موسوی و نیری، ۱۳۹۳: ۳۹-۴۸)، «تحلیل گفتمان جیمز پل جی» (انصاریان و همکاران، ۱۳۹۸: ۶۹-۸۳)، «تحلیل گفتمان به روش PDAM مبتنی بر نظریه مدیریت هماهنگ معنا» (بشیر و امین، ۱۳۹۸: ۲۰۷-۲۳۸)، «تحلیل زبان‌شناختی یا تحلیل انتقادی گفتمان مبتنی بر آموزه‌های تئون ای ون دایک» (منیری و اطهری، ۱۴۰۳: ۴۹۱-۵۱۳)

(جعفری، ۱۳۹۸: ۷-۲۱)، «تحلیل نقادانه-شناختی گفت‌وگوهای مبنی بر ترکیب رویکرد هارت و نظریه گفت‌وگو لاکلا و موف» (شوکتی مقرب و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۱۶-۱۰۱)، «تحلیل محتوای کیفی با رویکرد استقرایی» (ظهوری عین‌الدین و پورعلی، ۱۳۹۹: ۳۵-۵۸)، «تحلیل محتوا مبنی بر نظریه هویت اجتماعی» (نوری، ۱۳۹۱: ۱۵۲-۱۲۷) و «الگو یابی مبنی بر تحلیل محتوا» (سلیمی و حاج زرگرباشی، ۱۳۹۲: ۷۱-۳۵) بنا شده‌اند. البته باید دقت داشت که پژوهش‌هایی روابط بین‌المللی نیز وجود دارند که در بخشی از پژوهش خود از سیاست خارجی به محورهایی از سخنرانی روسای دولت‌ها در سازمان ملل می‌پردازند که این پژوهش‌ها قرابتی با کار پژوهشی حاضر ندارند (رضایی، ۱۴۰۰: ۶۵-۸۲).

برخی از پژوهش‌ها چارچوب نظری خاصی از پارادایم‌های روابط بین‌المللی مانند مکتب انگلیسی را هم‌زمان با تحلیل محتوای سخنرانی‌ها به کارگیری کرده‌اند (منیری و اطهری، ۱۴۰۳: ۴۹۱-۵۱۳). اگر این آثار پژوهشی را بر اساس تمرکز بر دولت‌ها بررسی کنیم به داده‌های جدول شماره ۱ دست می‌یابیم. بر اساس بررسی‌های نگارنده هیچ‌کدام از این پژوهش‌ها از نظر وسعت و رویکرد نهایی شباهتی با این پژوهش نداشته و هیچ‌کدام به دنبال فرمول‌بندی نهایی سیاست خارجی مبنی بر سیاست‌های اعلامی روسای دولت‌ها نبوده است و از این منظر این پژوهش در نوع خود بدیع، وسیع و جامع‌نگر است.

البته از نظر موضوع (الگو یابی)، پژوهش سلیمی و حاج زرگرباشی تا حدودی با این پژوهش قرابت دارد با این تفاوت که در آن پژوهش بر اساس بیشترین تکرار مفاهیم در سخنان روسای دولت‌ها شش مقوله «اسلام سیاسی»، «معنویت»، «آزادی و مردم‌سالاری»، «بی‌اعتمادی به نظام بین‌الملل و تأکید تدافعی بر مسائل داخلی»، «عدالت» و «دید مثبت به نظام بین‌الملل و تأکید بر تعاملات بین‌المللی» مورد بررسی قرار گرفته است که تنها بخشی که با این پژوهش همپوشانی دارد

مقوله بی‌اعتمادی به نظام بین‌الملل است. در پژوهش سلیمی و حاج زرگرباشی دو مفهوم «اسلام سیاسی» و «بی‌اعتمادی به نظام بین‌الملل» به عنوان نتیجه نهایی بررسی و پایه مشترک در الگوی سخنرانی چهار رئیس دولت تشخیص داده شده است، حال آنکه در این پژوهش نتیجه نهایی ما نشان دهنده محوریت مفهوم «تحول خواهی یا انقلابی گری در مقابل نظام بین‌الملل کنونی» در سخنرانی‌های روسای دولت‌ها است.

جدول (۱): پیشینه پژوهش بر اساس وسعت پژوهش

مشخصات مقاله	سال سخنرانی	وسعت پژوهش	تمرکز بر دولت (ها)
(نوری، ۱۳۹۱: ۱۲۷-۱۵۲)	۱۳۸۴-۱۳۹۱	هفت سخنرانی	نهم و دهم
(پهلوان‌نژاد و اصطهباناتی، ۱۳۸۷: ۱-۲۴)	۱۳۸۵	یک سخنرانی	
(حداد، ۱۴۰۰: ۱۸۱-۲۱۵)	۱۳۹۷	یک سخنرانی	یازدهم و دوازدهم
(جعفری، ۱۳۹۸: ۷-۲۱)	۱۳۹۶		
(بشیر و امین، ۱۳۹۸: ۲۰۷-)			
(۲۳۸)			
(انصاریان و همکاران، ۱۳۹۸: ۸۳-۶۹)			
(موسوی و نیری، ۱۳۹۳: ۳۹-)	۱۳۹۲		
(ظهوری عین‌الدین و پورعلی، ۱۳۹۹: ۳۵-۵۸)	۱۳۹۲، ۱۳۹۳، ۱۳۹۴	چند سخنرانی	
(حداد، ۱۳۹۸: ۶۳-۹۸)	۱۳۹۴، ۱۳۹۵، ۱۳۹۶، ۱۳۹۷		

ادامه جدول (۱):

مشخصات مقاله	سال سخنرانی	وسعت پژوهش	تمرکز بر دولت(ها)
(منیری و اطهری، ۱۴۰۳: ۴۹۱-۵۱۳)	۱۴۰۰، ۱۴۰۱، ۱۴۰۲	کل سخنرانی‌ها	سیزدهم
(شعبانی و حبیب‌زاده، ۱۴۰۰: ۴۰۵-۴۳۷)	۱۳۸۴، ۱۳۷۹، ۱۳۹۲، ۱۳۸۶، ۱۳۹۷	پنج سخنرانی	هفتم - نهم و دهم - یازدهم و دوازدهم
(شوکتی مقرب و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۱۶-۱۰۱)	۱۳۸۴، ۱۳۹۲، ۱۳۷۷	اولین سخنرانی رئیس هر دولت	هفتم - نهم و دهم - یازدهم و دوازدهم
(سلیمی و حاج زرگرباشی، ۱۳۹۲: ۳۵-۷۱)	۱۳۵۹، ۱۳۶۶، ۱۳۸۴، ۱۳۷۷	اولین سخنرانی رئیس هر دولت	اول، چهارم، هفتم و دهم

روش پژوهش

تحلیل محتوا به دنبال شناخت معانی زبانی پنهان در یک متن است و از این منظر بررسی متون سخنرانی روسای دولت‌ها در سازمان ملل به روش نوعی از تحلیل محتوا امکان‌پذیر است؛ که اگر متمرکز بر رویکرد «کیفی» باشد می‌تواند با ترکیب منطقی محورها، شاخص‌ها و مفاهیم استعاره‌ای تخصصی در نهایت مدل‌ها و نقشه‌های مفهومی را ایجاد نماید و از بعدی کلان متمرکز بر شمارش موارد یافته شده از متن (رویکرد کمی)، استعاره‌های تخصصی را فرمول‌بندی کیفی نماید. اگر مرحله آخر «تحلیل محتوای کیفی استقرایی» یا فراتر بنهد و «الگوهای تکرار شونده» و «نظم‌های ناپیدا» را فرمول‌بندی نماید در نهایت منجر به الگوی یابی خواهد شد. از این جهت الگویابی مبتنی بر روش پژوهش «تحلیل محتوای کیفی استقرایی» روشی مناسب برای این پژوهش تشخیص داده و به کار

گرفته شد.

بررسی عمومی سخنرانی‌ها

۲۴ سخنرانی به صورت عمومی مورد بررسی قرار گرفت و به داده‌های جدول شماره ۲ دست یافتیم. طولانی‌ترین سخنرانی توسط آیت‌الله خامنه‌ای (۷۳۴۴ کلمه) و کوتاه‌ترین سخنرانی توسط احمدی‌نژاد - سال اول- (۷۱۴ کلمه) ایراد شده است. داده‌های جدول شماره ۳ نمایانگر ویژگی‌های فردی سخنرانان است؛ بر این اساس در هنگام ایراد اولین سخنرانی جوان‌ترین فرد رجایی با ۴۷ سال و مسن‌ترین فرد روحانی با ۷۲ سال بوده است (میانگین سنی سخنرانان ۵۹ سال است). از نظر وقفه زمانی میان سخنرانی‌ها، بین سخنرانی رجایی و آیت‌الله خامنه‌ای ۷ سال، بین سخنرانی آیت‌الله خامنه‌ای و خاتمی ۱۱ سال و بین آخرین سخنرانی خاتمی و اولین سخنرانی احمدی‌نژاد ۵ سال وقفه بوده است. از سال ۱۳۸۴ تا امروز (۲۰ سال) حضور روسای جمهور در نشست‌های مجمع عمومی مستمر بوده است.

جدول (۲): بررسی عمومی سخنرانی‌ها

متوسط کلمات هر سخنرانی	تعداد کل کلمات	نام سخنران	سال	نشست	تعداد	دولت
۳,۵۰۷	۳,۵۰۷	محمدعلی رجایی	۱۳۵۹	۳۵	۱	اول
۷,۳۴۴	۷,۳۴۴	آیت‌الله خامنه‌ای	۱۳۶۶	۴۲	۱	چهارم
۲,۹۳۱	۵,۸۶۲	سید محمد خاتمی	۱۳۷۷ و ۱۳۷۹	۵۳ و ۵۵	۲	هفتم و هشتم

ادامه جدول (۲):

متوسط کلمات هر سخنرانی	تعداد کل کلمات	نشست	سال	نام سخنران	تعداد	دولت
۲,۹۰۸	۲۳,۲۶۴	۶۰-۶۷	۱۳۸۴-۱۳۹۱	محمود احمدی نژاد	۸	نهم و دهم
۱,۸۵۹	۱۴,۸۶۸	۶۸-۷۵	۱۳۹۲-۱۳۹۹	حسن روحانی	۸	یازدهم و دوازدهم
۲,۵۹۷	۷,۷۹۱	۷۶-۷۸	۱۴۰۰-۱۴۰۲	سید ابراهیم رئیسی	۳	سیزدهم
۱,۶۳۸	۱,۶۳۸	۷۹	۱۴۰۳	مسعود پزشکیان	۱	چهاردهم
۲۶۷۸	۶۴۲۷۴				۲۴	جمع کل

جدول (۳): بررسی ویژگی های فردی سخنرانان

گرایش سیاسی	سمت	سن سخنران	دولت
مقلد امام و فرزند مجلس	نخست وزیر	۴۷ سال	رجایی
پیرو خط امام	رئیس جمهور	۴۸ سال	آیت الله خامنه ای
اصلاح طلب	رئیس جمهور	۵۵ و ۵۷ سال	خاتمی
دولت بهار	رئیس جمهور	۴۹-۵۶ سال	احمدی نژاد
دولت اعتدال	رئیس جمهور	۶۵-۷۲ سال	روحانی
اصولگرا	رئیس جمهور	۶۱-۶۳ سال	رئیس
اصلاح طلب	رئیس جمهور	۷۰ سال	پزشکیان

اگر از نظر تعداد بیشترین تکرار مفاهیم از منظر اهمیت برای دانش روابط بین الملل ۲۴ سخنرانی مورد بررسی قرار گیرد درمی یابیم رجایی که هم زمان با آغاز جنگ هشت ساله سخنرانی ایراد کرده است به ترتیب واژگان: عراق، ایران، تجاوز، صدام و انقلاب اسلامی؛ آیت الله خامنه ای که هم زمان با ورود نظامی

آمریکا در جنگ هشت ساله سخنرانی ایراد کرده است، به ترتیب واژگان: انقلاب اسلامی، آمریکا، جنگ تحمیلی، امنیت و ایران؛ خاتمی که با پیام گفتگوی تمدن‌ها و پس از به قدرت رسیدن طالبان در افغانستان به سازمان ملل رفته بود به ترتیب واژگان: انسان، تاریخ، گفتگوی تمدن، آزادی، عدالت و صلح؛ احمدی‌نژاد که در اوج تحریم‌های هسته‌ای ۸ بار در سازمان ملل سخنرانی ایراد کرد به ترتیب واژگان: انسان، عدالت، ملت‌ها، صلح، مردم و امنیت؛ روحانی که با شعار تعامل سازنده اعتدال‌گرا و با رویکرد مذاکرات هسته‌ای و تنش‌زدائی ۸ بار در سازمان ملل سخنرانی ایراد کرد به ترتیب واژگان: ایران، منطقه (منطقه‌ای)، صلح، امنیت، ترور (تروریسم) و آمریکا؛ رئیسی که با رویکرد تعامل منطقه‌ای و سیاست همسایگی ۳ بار در سازمان ملل سخنرانی ایراد کرد به ترتیب واژگان: ایران، آمریکا، عدالت، منطقه (منطقه‌ای)، ترور (تروریسم) و ملت‌ها؛ و پزشکیان که پس از واقعه هفتم اکتبر با رویکرد تعامل سازنده با جهان در سازمان ملل یک‌بار (تا زمان اتمام این پژوهش) سخنرانی ایراد کرده است به ترتیب واژگان: ایران، مردم، منطقه (منطقه‌ای)، تحریم، امنیت، جنگ، ترور (تروریسم) و صلح را به عنوان واژگان پرتکرار بکار برده‌اند.

اگر ۲۵ واژه اول پرتکرار به کار رفته توسط هر سخنران را مورد بررسی تطبیقی قرار بدهیم درمی‌یابیم که کشورهای ایران، آمریکا، فلسطین و عراق^۱ و مفاهیم انقلاب اسلامی^۲، امنیت، عدالت^۳، تروریسم^۴ و صلح^۵ نقاط مشترک پرتکرار این سخنرانی‌ها در طول ۴۳ سال گذشته هستند. این بررسی واژگان

۱ غیر از خاتمی و پزشکیان که به عراق اشاره نکرده‌اند.

۲ غیر از پزشکیان که در سخنرانی خودش به انقلاب اسلامی اشاره نکرده است.

۳ غیر از رجایی که در سخنرانی خودش واژه عدالت را بکار نبرده است.

۴ غیر از رجایی که در سخنرانی خودش واژه ترور یا تروریسم را بکار نبرده است.

۵ غیر از رجایی که در سخنرانی خودش واژه صلح را بکار نبرده است.

کمک می‌نماید که حدود و ثغور مفاهیم روابط بین‌المللی مطروحه توسط سخنرانان را تعیین نماییم.

یافته‌های پژوهش

در گام نخست یافته‌های پژوهش را بر مبنای مفاهیم مرتبط با دانش روابط بین‌الملل (مطروحه توسط روسای هر دولت) مورد مفهوم سنجی و رویکرد سنجی مبتنی بر الگویابی قرار می‌دهیم. چکیده این بررسی‌ها در جدول شماره ۴ درج شده است.

جدول (۴): رویکرد دولت‌های جمهوری اسلامی به مهم‌ترین مفاهیم روابط بین‌المللی

مفهوم	دولت	چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار) ^۱
قدرت‌های بزرگ	اول	دخالت قدرت‌های بزرگ بحران‌ساز است.
	چهارم	قدرت‌های بزرگ سلطه‌گر و اجزای اصلی تشکیل‌دهنده نظام سلطه هستند.
	هفتم	دخالت قدرت‌های بزرگ عامل ایجاد و حفظ حکومت‌های سرکوبگر غیر مردم‌سالار هستند.
	نهم و دهم	قدرت‌های بزرگ خود را معادل جامعه جهانی می‌دانند و جهان را بر اساس منافع خود اداره می‌کنند.
	یازدهم و دوازدهم	قدرت‌های بزرگ با توسل به سازمان‌های بین‌المللی و با تقسیم جهان به «مای برتر» و «دیگران دون‌تر» جهان را به روش بازی حاصل جمع صفر اداره می‌کنند.
	سیزدهم	قدرت‌های بزرگ در قالب سلطه جهانی مانع اصلی در مسیر همکاری و همگرایی کشورهای مستقل هستند.
	چهاردهم	دخالت قدرت‌های بزرگ در مسائل خاورمیانه عامل بی‌ثباتی است.
	در مجموع نگرش با نگاه منفی در مورد عملکرد قدرت‌های بزرگ حاکم است.	

۱ در تمام جداول تلاش شده است از ادبیات و واژگان ایراد شده توسط روسای هر دولت استفاده شود.

مفهوم	دولت	چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار)
سازمان‌های بین‌المللی	اول	ساختار سازمان ملل به دلیل پذیرش حق وتو کارکرد خودش را از دست داده است.
	چهارم	سازمان ملل تحت تأثیر قدرت‌های بزرگ عمل می‌کند و کارکرد خودش را از دست داده است.
	هفتم	سازمان ملل با توجه به دگرگونی شرایط جهان نیاز به بازنگری و اصلاح ساختاری دارد.
	نهم و دهم	کشورهای سلطه‌طلب سیاست‌های خود را به مراکز تصمیم‌سازی بین‌المللی تحمیل می‌کنند، به‌ویژه در سازمان ملل نیاز به تحول بنیادین است.
	یازدهم و دوازدهم	سازمان ملل برای تضمین صلح و امنیت جهانی تأسیس شد؛ اما کارکرد خودش را از دست داده و در اکثر موارد موفق و مؤثر نبوده‌اند.
	سیزدهم	استفاده از سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی به عنوان ابزار فشار بر کشورهای مستقل.
	چهاردهم	عدم اظهارنظر.
در مجموع در مورد سازمان‌های بین‌المللی نگرش عدم کارایی و نیاز به اصلاح ساختار به‌ویژه در مورد شورای امنیت حاکم است.		
نظام بین‌الملل	اول	حاکمیت نظام دو قطبی (شرقی و غربی).
	چهارم	وجود یک نظام سلطه که در قالب روابط نظام دو قطبی جهان را اداره می‌کند.
	هفتم	پس از فروپاشی نظام دو قطبی، رؤیای جهان تک‌قطبی و تحت قیمومیت یک قدرت پنداری باطل است.
	نهم و دهم	سازوکارهای برآمده از جنگ دوم جهانی و تدابیر قدرت‌های جهانی برای حل مشکلات ناکارآمد است و نظام بین‌الملل محل تقابل دو جریان است؛ که یکی بر اساس ترجیح منافع مادی خود بر دیگران و با رویکرد یک‌جانبه‌گرایی عمل می‌کند و دیگری که درصدد برپایی جهانی مبتنی بر عدالت و معنویت برای همگان است.

ادامه جدول (۴):

مفهوم	دولت	چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار)
نظام بین الملل	یازدهم و دوازدهم	فرهنگ جنگ سرد در نظام بین الملل حفظ و جهان به دو اردوگاه تقسیم شده است اما دوران سلطه و هژمونی به سر آمده و دوران گذار نظام بین الملل در جهان پسا غربی نیز آغاز شده است.
	سیزدهم	هژمونی طلبی و روحیه جنگ سرد و تلاش جدید برای بلوک بندی های جنگ سردی و منزوی کردن کشورهای مستقل قابل رؤیت است. اما در چنین شرایطی «چرخش و تغییر جهان» و ورود به «دوران و نظمی جدید» نیز در حال وقوع است.
	چهاردهم	عدم اظهار نظر
<p>در دولت های یازدهم، دوازدهم و سیزدهم (یک دهه گذشته) در مورد وجود نوعی از جنگ سرد جدید اتفاق نظر وجود دارد که پیش از آن دولت های نهم و دهم از آن تحت عنوان تقابل دو جریان اصلی یاد کرده بودند. می توان اظهار داشت که در دو دهه گذشته نگاه دولت ها به نظام بین الملل نوعی نظام دو قطبی است که تنش و رقابت اصلی در آن میان دو جریان «حافظان و حامیان وضعیت فعلی» و «تحول خواهان» است.</p>		
مسائل اصلی نظام بین الملل	اول	<ul style="list-style-type: none"> تقسیم بندی جهان میان اردوگاه شرق و غرب و فشار مضاعف بر مستضعفین جهان که قصد دارند از این دو بلوک قدرت مستقل باشند.
	چهارم	<ul style="list-style-type: none"> نارسایی سیستم های موجود جهان و پوچ درآمدن شعارهای آزادی، دموکراسی و برابری در این سیستم ها. هندسه معیوبی که سلطه قدرت های بزرگ در روابط جهانی ایجاد کرده است و تقسیم بندی جهان به دو بخش سلطه گر و سلطه پذیر. تسلط این تفکر که بدون اتکا به یکی از قطب های قدرت نمی توان در صحنه سیاست معاصر زنده ماند. تحت فشار قرار گرفتن سازمان های بین المللی از سوی نظام سلطه.

چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار)	دولت	مفهوم
<ul style="list-style-type: none"> • تلاش برای تحقق رؤیای جهان تک قطبی. • تلاش برای حفظ زرادخانه‌های کشتار جمعی توسط قدرت‌های بزرگ. • ناکارآمدی سازمان ملل. • تحمیل فرهنگ جهانی به فرهنگ‌های بومی. 	هفتم	مسائل اصلی نظام بین الملل
<ul style="list-style-type: none"> • پذیرش تئوری یک‌جانبه‌گرایی. • تحمیل سیاست‌های کشورهای سلطه‌طلب به مراکز تصمیم‌سازی بین‌المللی. • کنار نهادن دولت‌های مستقل از مدیریت مشترک جهانی. • تبعیض و بی‌عدالتی در نظام بین‌الملل. • وجود استناداردهای دوگانه بین‌المللی. • استفاده ابزاری از مفاهیمی مانند حقوق بشر و دموکراسی. • گسترش بی‌وقفه سلاح‌های اتمی، میکروبی و شیمیایی. • اشغال کشورها و توسعه درگیری‌ها. • هجمه به فرهنگ‌های بومی و تحقیر ارزش‌های ملی ملت‌ها. 	نهم و دهم	
<ul style="list-style-type: none"> • ترویج افراطی‌گری و خشونت. • تلاش قدرت‌های بزرگ جهانی برای ایجاد امنیت با استفاده از شیوه‌های مختلف سرکوب و مداخلات نظامی. • تبدیل شدن سازمان‌های تروریستی به حکومت‌های تروریستی. • ترویج این اندیشه که با سلب امنیت و صلح از دیگران، صلح و امنیت بیشتری را برای خود می‌توان به ارمغان آورد. • حفظ فرهنگ جنگ سرد و تقسیم جهان به دو اردوگاه. • ایجاد ترس و تهدید، از برآمدن بازیگران نوظهور در جامعه جهانی. 	یازدهم و دوازدهم	

ادامه جدول (۴):

مفهوم	دولت	چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار)
	یازدهم و دوازدهم	<ul style="list-style-type: none"> • محاسبه نادرست از وضعیت خود و دیگران. • بی تفاوتی و بی اثری نهادهای بین‌المللی. • تسلط تفکر بازی حاصل جمع صفر. • تصویرسازی یک مرکز متمدن با حاشیه‌های غیر متمدن در گفتمان متعارف سیاسی بین‌المللی. • نابرداری بین‌المللی. • خودسری و بی‌توجهی برخی از دولت‌ها به ارزش‌ها و نهادهای بین‌المللی.
مسائل اصلی نظام بین‌الملل	سیزدهم	<ul style="list-style-type: none"> • اشغالگری، تروریسم و افراط‌گرایی. • عادی انگاری ظلم (وجود رابطه ستمگری). • استانداردهای دوگانه بین‌المللی (به‌ویژه در حمایت از حقوق بشر و مبارزه با تروریسم). • استفاده از تروریسم به عنوان ابزار سیاست خارجی. • انحطاط فرهنگی و زوال اخلاق سیاسی. • تضعیف بی‌سابقه چندجانبه گرایی و رشد بیمارگونه اقدامات نامشروع یک‌جانبه. • تلاش جدید برای بلوک‌بندی‌های جنگ سردی و منزوی کردن کشورهای مستقل. • ناامن کردن کریدورهای تجاری. • تنزل درجه کشورها از متحد به وابسته. • ممانعت از رشد اقتصادی کشورهای مستقل. • ایجاد جنگ‌های نیابتی در آسیا و اروپا. • به‌کارگیری خشونت، تحریم و نقض حقوق ملت‌ها. • استفاده از سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی به عنوان ابزار فشار بر کشورهای مستقل.

ادامه جدول (۴):

مفهوم	دولت	چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار)
مسائل اصلی نظام بین‌الملل	چهاردهم	<ul style="list-style-type: none"> وجود استانداردهای دوگانه بین‌المللی. ترویج این ایده که امنیت و منافع یک کشور با نابودی امنیت و منافع دیگران تأمین می‌شود. بی‌عدالتی، ظلم، زیاده‌خواهی و فقر. تروریسم و افراط‌گرایی. کمبود آب و تخریب محیط‌زیست. رقابت‌های فرسایشی و مسابقه تسلیحاتی. قاچاق مواد مخدر و بحران پناهندگان.
	اول	<ul style="list-style-type: none"> جنگ ایران و عراق. فلسطین و لبنان. الجزایر. آفریقای جنوبی.
مهم‌ترین بحران‌های بین‌المللی و	چهارم	<ul style="list-style-type: none"> جنگ ایران و عراق. حضور نظامی قدرت‌های بزرگ در خلیج فارس. فلسطین و لبنان. حادثه مکه (عربستان سعودی).
مناطق بحران‌زده جهان	هفتم	<ul style="list-style-type: none"> اشغال نظامی افغانستان. فلسطین. بحران کوزوو.
	نهم و دهم	<ul style="list-style-type: none"> فلسطین. افغانستان تحت اشغال آمریکا. عراق پسا صدام. درگیری‌های نظامی حزب‌الله لبنان و اسرائیل. آمریکای لاتین.

ادامه جدول (۴):

مفهوم	دولت	چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار)
مهم‌ترین بحران‌های بین‌المللی و مناطق بحران‌زده جهان	یازدهم و دوازدهم	<ul style="list-style-type: none"> • داعش (در عراق و سوریه). • سوریه (نارضایتی داخلی و گسترش گروه‌های مسلح). • عراق (گسترش داعش). • فلسطین و لبنان. • یمن (قدرت‌گیری حوثی‌ها و جنگ با عربستان و ائتلاف). • افغانستان. • حادثه منا (عربستان سعودی).
	سیزدهم	<ul style="list-style-type: none"> • فلسطین. • جنگ اوکراین. • افغانستان (خارج شدن آمریکا). • یمن (پس از جنگ با عربستان). • سوریه (پسا داعش).
	چهاردهم	<ul style="list-style-type: none"> • فلسطین و لبنان (پس از هفتم اکتبر). • جنگ اوکراین.
<p>در میان بحران‌های بین‌المللی مسئله فلسطین نقطه مشترکی است که در ۲۴ سخنرانی به آن اشاره شده است و به نظر یک دغدغه کلیدی شکل‌دهنده بخشی از سیاست‌گذاری خارجی جمهوری اسلامی ایران لحاظ می‌شود.</p>		
راه‌حل بحران‌ها و تنش‌های بین‌المللی	اول	<ul style="list-style-type: none"> • توسل به رویکرد نه شرقی و نه غربی برای مردم محروم دنیا و نیز همه کسانی که از شرق و غرب سرخورده‌اند.
	چهارم	<ul style="list-style-type: none"> • باید به قدرت‌ها و دولت‌های بزرگ از سوی همه گفته شود در خانه‌های خودتان بنشینید و دنیا را به همه مردم دنیا بسپارید، شما قیم آن‌ها نیستید. • در سازمان ملل دو تبعیض ناروا هست؛ حق و تو و عضویت دائم در شورای امنیت؛ این دو تبعیض باید برداشته شود. • ایجاد اتحاد کشورهای جهان سوم برای دفاع از خود و جلوگیری از تضييع حقوق حقه.

چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار)	دولت	مفهوم
<ul style="list-style-type: none"> • گفت‌وگو میان جوامع و تمدن‌ها با سلاطین. • توسعه فرهنگ صلح و پذیرش نقش سازنده ملت‌ها. • حفظ محیط‌زیست به مثابه میراث مشترک طبیعی. • نابودی تمامی زرادخانه‌های کشتار جمعی در یک چارچوب زمانی معین، مبارزه با تولید و گسترش این سلاح‌ها. • ایجاد مناطق عاری از سلاح‌های کشتار جمعی به‌ویژه در منطقه خاورمیانه. • ایجاد تحول ساختاری در سازمان ملل. • کشورهای اسلامی دارای یک کرسی دائم در شورای امنیت سازمان ملل متحد شوند و تا وقتی حق و توباقی است، ششمین عضو دارای حق و تو در آن شورا باشند. 	هفتم	
<ul style="list-style-type: none"> • سازمان ملل به وظیفه خود در قبال بسط و تعمیق عدالت در سطح بین‌المللی عمل نماید. • افزایش اعضای صاحب حق و تو در سازمان ملل (مسلمانان، قاره آفریقا و قاره آسیا). • ساختار سازمان ملل به‌گونه‌ای اصلاح شود که همه دولت‌ها و ملت‌های مستقل در مدیریت جهانی مشارکت سازنده و فعال داشته باشند. • گفتمان حاکم بر مناسبات جهانی، گفتمان عدالت و معنویت شود. • ایجاد زمینه دخالت و مشارکت همگانی از طریق سازوکارهای عادلانه. • خروج نیروهای اشغالگر و سپردن کامل حاکمیت سیاسی و اقتصادی به مردم در کشورهای اشغال‌شده خاورمیانه. • عاری سازی جهان و به ویژه خاورمیانه از سلاح هسته‌ای. 	نهم و دهم	راه‌حل بحران‌ها و تنش‌های بین‌المللی

ادامه جدول (۴):

چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار)	دولت	مفهوم
<ul style="list-style-type: none"> • مقابله اصولی با تروریسم از طریق شناخت ریشه‌های آن و گسترش عدالت و توسعه. • “نه” گفتن به زورگویی و قلدرمآبی. • مواجهه با مسائل مشترک جهانی از طریق مشارکت جهانی. • تقویت بردباری بین‌المللی در پرتو اندیشه‌های دینی، رویکردهای فرهنگی و رهیافت‌های سیاسی. • همکاری‌های گسترده برای دستیابی به تفاهم مشترک و دائمی. • ترویج صلح مبتنی بر دموکراسی و صندوق رأی در همه جای جهان (دموکراسی در داخل و دیپلماسی در خارج). • لزوم خلع سلاح هسته‌ای. • حل بحران‌های خاورمیانه از طریق گفت‌وگوی‌های ملی-ملی و بدون مداخله خارجی. 	<p>یازدهم و دوازدهم</p>	<p>راه‌حل بحران‌ها و تنش‌های بین‌المللی</p>
<ul style="list-style-type: none"> • اجرای «عدالت». • قائل بودن به سرنوشت مشترک برای بشریت. • خلع سلاح جهانی (هسته‌ای). • مبارزه فراگیر و هدفمند با ریشه‌ها و جلوه‌های تروریسم و مجازات بدون تبعیض تروریست‌ها در سراسر جهان. • پایان دادن به ذهنیت جنگ سرد (جلوگیری از شکل‌گیری شرق و غرب جدید). • پایان دادن به استانداردهای دوگانه بین‌المللی. • بارور شدن «دکترین مقاومت» در خاورمیانه. • توجه به «عقلانیت»، «عدالت» و «آزادی». • کنار گذاشتن سلطه جهانی و جایگزینی آن با نظم‌ها و همکاری‌های منطقه‌ای. • ردّ جنگ به عنوان راه‌حلی برای هرگونه مخاصمه. 	<p>سیزدهم</p>	

مفهوم	دولت	چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار)
راه‌حل بحران‌ها و تنش‌های بین‌المللی	چهاردهم	<ul style="list-style-type: none"> • رعایت حقوق همه انسان‌ها، جوامع و ملت‌ها در چارچوب عدالت و انصاف. • تمرکز بر فرصت‌ها به جای تمرکز بر تهدیدها (نگرش فرصت محور). • گفتگو و تعامل سازنده. • ضرورت اتحاد منطقه خاورمیانه و تشکیل یک «منطقه قوی». • نفی برون‌سپاری امنیت به کشورهای فرا منطقه‌ای.
<p>در مجموع در راه‌حل‌های پیشنهادی بیشتر معطوف به ریشه‌یابی بحران هستند و از آنجا که دولت‌های جمهوری اسلامی، نظام بین‌الملل کنونی تحت هدایت و مدیریت قدرت‌های بزرگ و سازمان‌های بین‌المللی را ناکارآمد می‌دانند، راه کارهای پیشنهادی بیشتر متمرکز بر لزوم اصلاح و تغییر نظام بین‌الملل است. این راه کارهای پیشنهادی نشان می‌دهد که سیاست‌گذاران متمرکز به روند تحول‌خواهی در نظام بین‌الملل هستند.</p>		
	اول	<ul style="list-style-type: none"> • عدم اظهارنظر.
	چهارم	<ul style="list-style-type: none"> • امکان همکاری کشورهای جهان سوم (کشورهای مستقل) پس از بیداری ملت‌ها و آگاهی یافتن آنان از ماهیت و نقش نظام سلطه در قالب ایجاد اتحاد برای دفاع از خود و جلوگیری از تضييع حقوق حقه.
همکاری بین‌المللی	هفتم	<ul style="list-style-type: none"> • امکان همکاری میان کشورهای جهان، مبتنی بر گفت‌وگوی تمدن‌ها، توسعه تعامل و تفاهم در زمینه‌های فرهنگی، اقتصادی و سیاسی و تقویت مبانی آزادی و عدالت و حقوق انسانی و جلوگیری از کاربرد زور. • امنیت، توسعه و رفاه در جهان سوم مستلزم تقویت مبانی همکاری و به‌کارگیری روش‌های حساب شده به منظور اعتمادسازی است. • برای ریشه‌کنی تروریسم همراه با مبارزه با عوامل فعلی آن از طریق همکاری جدی و شفاف بین‌المللی، در راه تحقق عدالت در جهان باید کوشید.

ادامه جدول (۴):

چکیده رویکرد (بر اساس بیشترین تکرار)	دولت	مفهوم
<ul style="list-style-type: none"> • لزوم همکاری و مشارکت همگانی برای ایجاد تغییرات اساسی در جهان. • حل مشکلات جهانی و برپایی عدالت و صلح جز با عزم عمومی و همراهی همه ملت‌ها و دولت‌ها (همکاری) ممکن نخواهد بود. • همکاری در جهت زمینه‌سازی برای دخالت و مشارکت همگانی از طریق سازوکارهای عادلانه با هدف تحقق مدیریت مشترک جهانی. 	نهم و دهم	
<ul style="list-style-type: none"> • لزوم همکاری بین‌المللی در زمینه مبارزه با افراطی‌گری و خشونت. • همکاری در مواجهه با مسائل مشترک جهانی برای دستیابی به تفاهم مشترک. • امکان همکاری بین‌المللی مبتنی بر چندجانبه‌گرایی و بازی‌های برد-برد. • ایجاد منافع و امنیت جهان با کمترین هزینه تنها در سایه هماهنگی و همکاری کشورها. • پایان بحران‌های منطقه خاورمیانه از طریق هماهنگی و همکاری بیشتر و گسترده‌تر. 	یازدهم و دوازدهم	همکاری بین‌المللی
<ul style="list-style-type: none"> • حرکت کشورهای مستقل جهان در مسیر همکاری و همگرایی. • لزوم کنار گذاشتن سلطه جهانی و جایگزینی آن با نظم‌ها و همکاری‌های منطقه‌ای. 	سیزدهم	
<ul style="list-style-type: none"> • بر مبنای رویکرد فرصت محور و منطبق تعاملی می‌توان فرصت‌های جدیدی برای همکاری پدید آورد. • لزوم همکاری‌های بین‌المللی برای توقف خشونت به ویژه در خاورمیانه. 	چهاردهم	
<p>در مجموع در حوزه همکاری بین‌المللی در ابتدا نگاه به مدیریت مشترک جهانی بوده است؛ اما به مرور با جایگزینی واقع‌گرایی در سیاست‌گذاری خارجی به جای آرمان‌گرایی، ابتدا همکاری و مدیریت مشترک منطقه‌ای و در سال‌های اخیر همکاری در قالب سیاست همسایگی در اولویت قرار گرفته است.</p>		

ترکیب منطقی داده‌های جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که دولت‌ها نسبت به «نظام بین‌الملل کنونی»- در دوره خودشان- دارای رویکرد و برداشتی هستند که نمایانگر جهان‌بینی آنان و برداشت کلی سیاست خارجی از نظام بین‌الملل و عملکرد آن است؛ بر این مبنای و بر اساس الگویابی به داده‌های جدول شماره ۵ دست یافتیم. همچنین با توجه به روند نظام بین‌الملل کنونی دولت‌ها دارای برداشتی از تحولات آینده نظام بین‌الملل هستند که بر اساس رویکرد سنجی و الگویابی در این حوزه به داده‌های جدول شماره ۶ دست یافتیم. ترکیب منطقی داده‌های این دو جدول نشان می‌دهد که سیاست‌گذاران از اصلاح ساختار فعلی ناامید و ظهور نوعی از نظم نوین بین‌المللی را در نظام بین‌الملل مشاهده می‌کنند که بر اساس دکترین اعلامی ظاهراً سیاست خارجی آینده ایران را در ماتریکس آن «نظم نوین تحول‌خواه» تعریف می‌نمایند.

جدول (۵): برداشت از نظام بین‌الملل کنونی

دولت	برداشت
اول	<p>تعریف مختصات نظام بین‌الملل کنونی: یک نظام دو قطبی (شرقی و غربی) ناعادلانه که تحت تأثیر قدرت‌های بزرگ کشورهای مستقل را تحت فشار برای پیوستن به یکی از بلوک‌های قدرت قرار داده است. در این نظام سازمان ملل به دلیل وجود حق وتو کارکرد خودش را از دست داده است.</p> <ul style="list-style-type: none"> • مهم‌ترین ویژگی‌های مورد اشاره: • حاکمیت نظام دو قطبی. • دخالت قدرت‌های بزرگ. • ناکارآمدی شورای امنیت سازمان ملل.

ادامه جدول (۵):

دولت	برداشت
چهارم	<p>تعریف مختصات نظام بین الملل کنونی: جهان در قالب روابط جنگ سردی میان ابرقدرت‌ها تقسیم شده و از این منظر کشورهای جهان دو گروه «سلطه‌گر» و «سلطه‌پذیر» هستند و به این جهت بهترین نام برای این نظام بین المللی «نظام سلطه» است. در نظام سلطه پیش فرض این است که بدون اتکا به یکی از قدرت‌های بزرگ نمی‌توان در صحنه سیاست زنده ماند. همچنین بازیگران اصلی نظام سلطه (ابرقدرت‌ها) بر مبنای کسب «منافع مطلق» روابط بین الملل را تنظیم می‌نمایند. سازمان‌های بین الملل مانند سازمان ملل نیز کارویژه خود (برقراری عدالت و تضمین امنیت ملت‌ها) را از دست داده و به عنوان ابزار در دست قدرت‌های بزرگ عمل کرده و مفاهیم بین المللی مانند تروریسم و حقوق بشر نیز بر مبنای مصالح و منافع قدرت‌های بزرگ تعریف می‌شود.</p> <ul style="list-style-type: none"> • مهم‌ترین ویژگی‌های مورد اشاره: • وجود نظام سلطه در نظم جهانی. • وجود روابط جنگ سردی. • دخالت قدرت‌های بزرگ جهانی. • ناکارآمدی سازمان ملل.
هفتم	<p>تعریف مختصات نظام بین الملل کنونی: پس از فروپاشی جهان دو قطبی روند بین المللی جدیدی حاصل تلاش ملت‌های خواستار تساوی و استقلال خواه ایجاد گردید که در مقابل رؤیای جهان تک قطبی مبتنی بر مفهوم بازدارندگی هسته‌ای (کاربرد زور و جهانی سازی) قرار گرفته است. در نظام بین الملل کنونی قدرت‌های بزرگ حکومت‌های سرکوبگر و وابسته را ایجاد و با حمایت مستمر از آن‌ها بخشی از جهان را عقب نگه داشته و امکان تجربه مردم سالاری را از مردم این کشورها سلب می‌کنند. همچنین در نظام بین الملل کنونی سازمان ملل نمادی از سلطه باشگاه قدرت ناعادلانه حاکم در جهان است و این سازمان از کارویژه خود (صلح واقعی مبتنی بر عدالت) فاصله گرفته است.</p> <ul style="list-style-type: none"> • مهم‌ترین ویژگی‌های مورد اشاره: • جهان در حال گذار از نظام تک قطبی (جهان پسا جنگ سرد). • تأکید بر مفهوم همکاری مبتنی بر گفتگو. • ناکارآمدی سازمان ملل. • دخالت قدرت‌های بزرگ جهانی.

برداشت	دولت
<p>تعریف مختصات نظام بین الملل کنونی: نظام بین الملل کنونی دارای چهار وجه است؛ نخست ناکارآمدی سازمان‌های بین‌المللی به‌ویژه سازمان ملل متحد؛ دوم عملکرد نظام بین الملل کنونی مبتنی بر یک‌جانبه‌گرایی؛ سوم تشخیص بی‌عدالتی به عنوان ریشهٔ معضلات نظام بین الملل کنونی و چهارم عملکرد بحران‌ساز قدرت‌های بزرگ در نظام بین الملل کنونی.</p> <p>در مجموع در نظام بین الملل کنونی دو جریان متقابل وجود دارد که یکی بر اساس ترجیح منافع مادی خود بر دیگران، با توسعه نابرابری و ستم به دنبال تسلط بر جهان و تحمیل اراده خود بر ملت‌هاست و دیگری که با ایمان به خدای یگانه و در پیروی از تعلیمات انبیاء الهی، با احترام به کرامت انسان‌ها درصدد برپایی جهانی مبتنی بر عدالت و معنویت برای همگان است.</p> <p>بر این اساس نظام بین الملل کنونی یک نظام ناعادلانه مبتنی بر زورگویی قدرت‌های بزرگ است که در آن سازمان‌های بین‌المللی ابزار تحمیل سلطه و مفاهمی مانند حقوق بشر و دموکراسی دستاویزی برای اعمال فشار بر ملت‌هایی است که این روابط نابرابر پسا جنگ دوم جهانی را نمی‌پذیرند. نتیجه قهری این وضعیت ناعادلانه و تحمیل سلطه گسترش جنگ و تروریسم است.</p> <ul style="list-style-type: none"> • مهم‌ترین ویژگی‌های مورد اشاره: • وجود نظام سلطه در نظم جهانی. • ناکارآمدی سازمان‌های بین‌المللی. • دخالت قدرت‌های بزرگ جهانی. • بی‌عدالتی ریشه بحران‌ها. 	<p>نهم و دهم</p>
<p>تعریف مختصات نظام بین الملل کنونی: حفظ فرهنگ جنگ سرد و تقسیم دو اردوگاهی جهان به «مای برتر» و «دیگران دون‌تر» و ایجاد ترس و تهدید، از برآمدن بازیگران نوظهور در جامعه جهانی مهم‌ترین ویژگی نظام بین الملل کنونی است. در نظام بین الملل کنونی به دلیل ناکارآمدی سازمان‌های بین‌المللی، قدرت‌های بزرگ مبتنی بر مقابله با چندجانبه‌گرایی و بر این اساس عمل می‌کنند که با سلب امنیت و صلح از دیگران، صلح و امنیت بیشتری را برای خود مهیا کنند.</p>	<p>یازدهم و دوازدهم</p>

ادامه جدول (۵):

دولت	برداشت
<p>در نظام بین الملل کنونی بی تفاوتی و بی اثری نهادهای بین المللی می تواند خطری برای صلح جهانی باشد. معدودی از بازیگران روش ها و ابزارهای کهنه شده و عمیقاً ناکارآمد را به کار می گیرند تا برتری و سلطه پیشین خود را حفظ کنند به همین دلیل در گفتمان متعارف سیاسی بین المللی، یک مرکز تمدن با حاشیه های غیر متمدن به تصویر درآمده است. در نظام بین الملل کنونی امنیت یک مسئله جهانی است و نا امنی قابل انتقال به کل جهان است؛ در منطقه خاورمیانه شاهد ترویج «افراطی گری و خشونت» با هدف «نابودی تمدن، اسلام هراسی و ایجاد زمینه برای مداخله مجدد بیگانگان در منطقه» توسط قدرت های بزرگ هستیم که اگر امروز جهان همه توان خود را علیه آن به کار نگیرد، فردا جهان برای هیچ کس، جای امنی نخواهد بود. به همین دلیل یکی از مهم ترین ویژگی های نظام بین الملل کنونی «جهانی شدن تروریسم» و تبدیل شدن سازمان های تروریستی به حکومت های تروریستی است.</p> <ul style="list-style-type: none"> • مهم ترین ویژگی های مورد اشاره: • وجود فرهنگ جنگ سرد. • ناکارآمدی سازمان های بین المللی. • دخالت قدرت های بزرگ جهانی. • ترس از برآمدن بازیگران نوظهور. • ترویج افراطی گری و خشونت. 	<p>یازدهم و دوازدهم</p>
<p><u>تعریف مختصات نظام بین الملل کنونی:</u> نظام بین الملل کنونی یک نظام ناعادلانه مبتنی بر «یک جانبه گرایی»، «سلطه طلبی»، «غلبه سرمایه بر اخلاق و عدالت و فضیلت»، «توسعه دهنده فقر و تبعیض و نابرابری»، «به کارگیرنده خشونت، تحریم و نقض حقوق ملت ها» و «استفاده کننده از سازمان ها و نهادهای بین المللی به عنوان ابزار فشار بر کشورهای مستقل» است؛ که در این نظام، نظم لیبرال در خدمت منافع سلطه گران و سرمایه داران سیری ناپذیر (پروژه آمریکایی سازی جهان) است و در نتیجه این نظام مشروعیتش را نزد ملت های جهان (به ویژه در غرب آسیا) از دست داده است.</p>	<p>سیزدهم</p>

برداشت	دولت
<p>نوعی جنگ سرد جدید با هدف وابسته‌سازی و استقلال زدایی دولت‌ها (به‌ویژه دولت‌های مستقل) در حال ایجاد است؛ که قدرت‌های بزرگ در فرآیندی شامل شعله‌ور کردن جنگ‌های نیابتی، ایجاد موانع بر سر راه رشد اقتصادی دولت‌های مستقل، مقابله با همکاری و همگرایی (به‌ویژه منطقه‌ای)، استفاده ابزاری از حقوق بشر و پایمال کردن حقوق ملت‌ها به دنبال سوق دادن ملت‌های مستقل به سوی قرار گرفتن در بلوک‌های قدرت جدید هستند؛ هدف نهایی این شرقی و غربی‌سازی جدید از نظر دولت سیزدهم حفظ وضع موجود است.</p> <ul style="list-style-type: none"> • مهم‌ترین ویژگی‌های مورد اشاره: • دخالت قدرت‌های بزرگ جهانی. • وجود روابط جنگ سردی. • ناکارآمدی سازمان ملل. • وجود نظام سلطه در نظم جهانی. • بی‌عدالتی ریشه بحران‌ها. 	سیزدهم
<p><u>تعریف مختصات نظام بین‌الملل کنونی:</u> ریشه بی‌نظمی‌ها در نظام بین‌الملل کنونی در نادیده گرفتن حقوق ملت‌ها، تبعیض و نابرابری و تلاش برای ضعیف و عقب‌مانده نگه‌داشتن برخی از ملت‌ها است.</p> <p>بر این اساس در نظام فعلی استانداردهای دوگانه وجود دارد و در این جهان صلح و امنیت مستقر نخواهد شد، مگر اینکه حقوق همه انسان‌ها، جوامع و ملت‌ها در چارچوب عدالت و انصاف رعایت شود. همچنین در جهان به هم پیوسته کنونی امنیت و منافع یک کشور با نابودی امنیت و منافع دیگران هرگز تأمین نخواهد شد.</p> <ul style="list-style-type: none"> • مهم‌ترین ویژگی‌های مورد اشاره: • بی‌عدالتی ریشه بحران‌ها. • دخالت قدرت‌های بزرگ جهانی. • ناکارآمدی سازمان‌های بین‌المللی. 	چهاردهم

جدول (۶): برداشت از تحولات کنونی و آینده نظام بین‌الملل

دولت	برداشت
اول	عدم اظهار نظر.
چهارم	<p>با بیداری ملت‌ها (نه دولت‌ها) در قالب آگاهی از وجود و عملکرد «نظام سلطه» در جهان بین‌الملل، با اتحاد کشورهای جهان سوم (اتحاد دفاعی نه تهاجمی) و با کنار نهادن قدرت‌های بزرگ از تسلط بر نظام بین‌الملل از طریق فرآیند حذف «حق و تو» و حذف «عضویت دائمی در شورای امنیت سازمان ملل» امکان اصلاح و تغییر نظام بین‌الملل کنونی وجود دارد. در این مسیر کشورهای تحول‌خواه باید قدرت (مادی و معنوی) کسب کنند؛ زیرا زبان گفتمان در نظام سلطه «زبان قدرت» است.</p>
هفتم	<p>پس از فروپاشی جهان دو قطبی روند بین‌المللی جدیدی حاصل تلاش ملت‌های خواستار تساوی و استقلال‌خواه ایجاد گردید. تغییر نظام بین‌الملل کنونی و نیل به صلح پایدار بدون بازنگری جدی مبانی فکری و نتایج عملی جنگ سرد میسر نیست (مانند فهم این موضوع که ایجاد امنیت مبتنی بر مفهوم بازدارندگی کاربرد خودش را از دست داده است). در این مسیر بر چند روند بین‌المللی باید تأکید شود شامل توسعه تعامل و تفاهم در زمینه‌های فرهنگی، اقتصادی و سیاسی و تقویت مبانی آزادی و عدالت و حقوق انسانی، نابودی زرادخانه‌های هسته‌ای و کشتار جمعی و ایجاد مناطق عاری از سلاح‌های کشتار جمعی (به‌ویژه در خاورمیانه)، لزوم اصلاح کامل سازمان ملل به اقتضای وضعیت جدید جهان مبتنی بر گفت‌وگوی منطقی و در نهایت مقابله با جهانی‌سازی با تکیه بر مقتضیات و خصوصیات فرهنگ‌های بومی.</p>
نهم و دهم	<p>جهان در نقطه عطف تاریخی قرار دارد، از یک سو نظام مارکسیستی و از سوی دیگر نظام سرمایه‌داری عملاً در موضع تدبیر مدیریتی به بن‌بست رسیده‌اند. در نتیجه ضرورت تغییر بنیادین در نوع نگاه به جهان و انسان و لزوم برپایی نظام‌های عادلانه و انسانی جدید احساس می‌شود. ملت‌ها و دولت‌ها مجبور نیستند که تابع بی‌عدالتی برخی قدرت‌ها باشند. قوانین و قواعد مسلم حقوق بین‌المللی و صلح، آزادی و عدالت باید مبنای اصلی تصمیمات و اقدامات جهانی باشد. جهان امروز آماده پذیرش تغییرات مبتنی بر عدالت‌خواهی است و با ایجاد سازوکارهایی عادلانه که مشارکت همگانی را در قالب «مدیریت مشترک جهانی» تحقق بخشد امکان نیل به آرامش و صلح پایدار میسر خواهد بود.</p>

دولت	برداشت
یازدهم و دوازدهم	جهان، از خودسری و بی‌توجهی برخی از دولت‌ها به ارزش‌ها و نهادهای بین‌المللی در رنج است. امروز زمان «نه» گفتن به زورگویی و قلدرمآبی است. دوران سلطه و هژمونی به سر آمده است. عصر بازی‌های با حاصل جمع صفر پایان یافته است. مردم جهان از جنگ، خشونت و افراط خسته‌اند و این فرصتی بی‌نظیر است. آن‌ها امید به «تغییر وضعیت کنونی» دارند. امید اقبال مردم و نخبگان در سراسر جهان به «آری برای صلح و نه برای جنگ»، و امید به ترجیح گفتگو بر ستیز و اعتدال بر افراط است.
سیزدهم	جهان بین‌الملل در حال تغییر و گذار به نظم بین‌المللی نوظهور است و طی این مسیر قطعی و غیرقابل بازگشت است. آنچه برای نظم بین‌المللی جدید کلیدی است کنار گذاشتن «سلطه جهانی» و جایگزینی آن با «نظم‌ها و همکاری‌های منطقه‌ای» است. استقامت، بیداری و عزم ملت‌ها در جهت تحقق عدالت، پایه‌های دکترین مقاومت است که می‌تواند در صورت تسری جهانی در کنار عملکرد «قدرت‌های نوظهور» نظمی جدید و عادلانه در جهان ایجاد کند.
چهاردهم	نظام بین‌الملل نیازمند نگاهی جدید برای حل مسائل جهانی است، نگاهی که به جای تهدیدها بر فرصت‌ها تمرکز کند. بر مبنای همین منطق تعاملی می‌توان فرصت‌های جدیدی برای همکاری پدید آورد. در این شرایط یک «نظام در حال ظهور جهانی» قابل تشخیص است که کشورهای مستقل از جمله ایران به دنبال تسهیل و حذف موانع پیش‌روی عضویت در آن هستند.

دولت‌های جمهوری اسلامی ایران پیشنهادهایی را به مجمع عمومی ارائه کرده‌اند که این پیشنهادها در قالب داده‌های جدول شماره ۷ و بر اساس زمان ارائه درج شده است. نکته قابل تأمل این است که برآیند این پیشنهادها تلاش برای اصلاح ساختار نظام بین‌الملل کنونی است. بدین معنا که دولت‌های جمهوری اسلامی در کنار تلاش برای تعریف جایگاه برای سیاست خارجی در ماتریکس اتحادهای تحول‌خواه در جهت ایجاد ساختارهای بین‌المللی موازی ساختارهای فعلی، به دنبال تحول ساختار نظام بین‌الملل کنونی از طریق سازوکارهای موجود در همین نظام بین‌الملل که آن را ناکارآمد می‌دانند، نیز بوده‌اند.

جدول (۷): پیشنهادها به مجمع عمومی

پیشنهاد	سال	دولت
عدم مطرح کردن پیشنهاد.	۱۳۵۹	اول
ایجاد «اتحادی از کشورهای جهان سوم» برای دفاع از خود و جلوگیری از تضييع حقوق حقه.	۱۳۶۶	چهارم
نام‌گذاری سال ۲۰۰۱ به نام «سال گفت‌وگوی تمدن‌ها».	۱۳۷۷	هفتم
اعطای یک حق و تو در شورای امنیت به کشورهای اسلامی (و یک حق و تو به جنبش عدم تعهد).	۱۳۷۷	
ایجاد یک نظام امنیت و همکاری در منطقه خلیج فارس میان کشورهای منطقه خلیج فارس.	۱۳۷۷	
اصلاحات جدی در ساختار و آیین کار شورای امنیت.	۱۳۸۵	نهم و دهم
تشکیل جبهه برادری، دوستی و صلح پایدار بر پایه خداپرستی و عدالت تحت عنوان «همبستگی برای صلح».	۱۳۸۶	
<ul style="list-style-type: none"> • تشکیل کمیته ویژه‌ای برای تهیه و ارائه گزارش جامع پیرامون تدوین راهکارهای عملی خلع سلاح اتمی کامل (اصلاح ان.پی.تی). • بررسی راه‌های عملی برای غاری سازی خاورمیانه از سلاح هسته‌ای. 	۱۳۸۷	
اصلاح ساختار سازمان ملل، اصلاح ساختار شورای امنیت و سلب امتیاز حق و تو.	۱۳۸۸	
اصلاح ساختارهای اقتصادی و برپایی مناسبات اقتصادی اخلاقی و انسانی؛ اصلاح مناسبات سیاسی بین‌المللی و بنا نهادن روابط بر پایه صلح و دوستی پایدار؛ اصلاح ساختارهای فرهنگی مبتنی بر احترام به آداب و سنت‌های بومی ملت‌ها؛ اهتمام عمومی به صیانت از محیط‌زیست انسانی و رعایت قوانین و مقررات جهانی جهت جلوگیری از انهدام ذخایر تجدید ناپذیر طبیعت.	۱۳۸۸	
تشکیل یک گروه حقیقت‌یاب مستقل درباره حادثه ۱۱ سپتامبر.	۱۳۸۹	
برای حضور در کنفرانس «شناخت تروریسم و راهکارهای مقابله با آن» در تهران.	۱۳۸۹	
نام‌گذاری سال ۲۰۱۱ سال به نام سال «خلع سلاح اتمی و انرژی هسته‌ای برای همه و سلاح هسته‌ای برای هیچ‌کس».	۱۳۸۹	

دولت	سال	پیشنهاد
نهم و دهم	۱۳۸۹	برگزاری نشست فوق‌العاده برای اصلاح ساختار سازمان ملل.
	۱۳۸۹	برگزاری هرساله کرسی مناظرات آزاد در صحن مجمع عمومی در جهت تحقق گفتگوی سازنده.
	۱۳۹۰	نام‌گذاری دهه «مدیریت مشترک جهانی» و استفاده از همه ظرفیت‌ها برای ایجاد جهانی متحد.
یازدهم و دوازدهم	۱۳۹۲	در دستور کار قرار گرفتن «جهان علیه خشونت و افراطی‌گری» و جایگزینی گزینه ناکارآمد «ائتلاف برای جنگ» با گزینه کارآمد «ائتلاف برای صلح پایدار». (جهان عاری از افراط و خشونت)
	۱۳۹۴	«تبدیل مبارزه با تروریسم به یک سند و قاعده الزام‌آور بین‌المللی» به شکلی که هیچ دولتی حق نداشته باشد از تروریسم به‌عنوان یک روش مداخله‌جویانه در امور ملت‌ها حمایت کند.
	۱۳۹۸	دعوت از کشورهای منطقه خلیج فارس و تنگه هرمز و همه کشورهایایی که از تحولات خلیج فارس و تنگه هرمز متأثر می‌شوند برای پیوستن به «ائتلاف امید» یا «ابتکار صلح هرمز» - «پویش صلح هرمز»-.
سیزدهم	۱۴۰۰	ثبت تحریم‌های غیرقانونی آمریکا به ویژه در اقلام بشردوستانه به عنوان جنایت سازمان‌یافته علیه بشریت.
	۱۴۰۰	معرفی «سلامت» و «محیط‌زیست» به عنوان مسائل انسانی، و ممنوعیت هرگونه تحریم یا اختلال در زنجیره تأمین آن.
	۱۴۰۰	همکاری کشورها در حوزه سلامت بر مبنای روح همکاری و سیاست الهی - انسانی.
	۱۴۰۱	توجه به اصولی مانند «احساس مسئولیت مشترک جهانی در مقابل ظلم و بی‌عدالتی»، «احترام به خواست و اراده ملت‌ها و عدم مداخله در مسیر مستقل رشد آن‌ها»، «نفی استانداردهای دوگانه»، «مخالفت با جنگ و خشونت»، «استقلال و عادلانه عمل کردن نهادهای بین‌المللی»، و مهم‌تر از همه «نقش‌آفرینی انسان‌های صالح و عادل در شکل‌دهی به نظم جدید».
	۱۴۰۲	احترام به جایگاه والا و اصیل خانواده در صدر دستور کار.
چهاردهم	۱۴۰۳	عدم مطرح کردن پیشنهاد.

در میان کشورهایی که روسای دولت‌های جمهوری اسلامی در مورد آن سخن گفته‌اند، فلسطین و آمریکا بیشترین تکرار را داشته‌اند؛ از این منظر، الگوی یابی جهت‌گیری دولت‌ها در این حوزه نمایانگر بخشی از نگرش سیاست خارجی به نظام بین‌الملل است. داده‌های جدول شماره ۸ نمایانگر الگوی نگرش دولت‌ها به مسائل فلسطین و داده‌های جدول شماره ۹ نمایانگر الگوی نگرش به سیاست خارجی آمریکا است. بر این اساس در حوزه مسائل فلسطین، دولت‌های جمهوری اسلامی همگی ضمن حمایت از فلسطین، بازپس‌گیری سرزمین‌های اشغالی و تقویت گروه‌های مقاومت را یک اولویت مهم سیاست خارجی دانسته و از طرح‌های صلح غربی انتقاد کرده و معتقد به لزوم برگزاری یک همه‌پرسی در سرزمین‌های اشغالی و ایجاد یک دولت واحد فلسطینی هستند (نفی تشکیل دو دولت). همچنین در مورد نگرش به سیاست خارجی آمریکا، دولت‌های جمهوری اسلامی ایران با شدت و ضعفی همگی سیاست خارجی آمریکا را اگر نگوییم خصمانه باید بگوییم مانع مهمی پیش روی عملکرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران می‌دانند. حتی در دولت هفتم، یازدهم و چهاردهم که رویکرد «باز نگاه داشتن دریچه مذاکرات» حاکم است، باز هم نگاه بدبینانه به طور آشکار نمایان است و به نظر در چارچوب «مدیریت اختلافات» و نه حل کامل قدم برداشته می‌شود. در اینجا باید اشاره داشت مثلاً در مسئله فلسطین دیدگاه میز سیاست‌گذاری خارجی آمریکا درست مقابل نگاه سیاست‌گذاران دولت‌های جمهوری اسلامی ایران است و وقتی مسئله فلسطین در صدر دغدغه‌ها و اولویت‌های سیاست خارجی قرار دارد، امکان حل نهایی این مسئله وجود نداشته و صرفاً باید به «مدیریت اختلافات و تنش‌ها» اکتفا کرد.

جدول (۸): رویکرد دولت‌ها به مسائل فلسطین

دولت	رویکرد
اول	جمهوری اسلامی ایران به دلیل تحمیل جنگ، به جای مبارزه و جنگ با رژیم اشغالگر قدس، مجبور است نیروها و تسلیحات خود را علیه یک کشور اسلامی ولو با رژیمی ضد مردمی به کار گیرد.
چهارم	فلسطین نمونه کامل از عملکرد نظام سلطه در مسیر نفی انقلاب‌های مردمی و مشکل تراشی برای رژیم‌های انقلابی است.
هفتم	بیت المقدس اشغالی، خانه تفاهم و گفت‌وگو است؛ صلح با به رسمیت شناختن حق همه فلسطینیان برای حاکمیت بر سرزمین آبا و اجدادیشان برقرار خواهد شد.
نهم و دهم	دستیابی به صلحی پایدار در فلسطین بر پایه تن دادن به عدالت و رفع تبعیض‌ها از طریق پایان دادن به اشغال سرزمین فلسطین، بازگشت تمامی آوارگان فلسطینی، مراجعه به آراء عمومی و تشکیل یک کشور مردم‌سالار فلسطینی به پایتختی قدس شریف امکان‌پذیر خواهد بود.
یازدهم و دوازدهم	آنچه بر مردم مظلوم فلسطین می‌رود، چیزی جز یک خشونت ساختاری نیست که برای توصیف آن، آپارتاید مفهوم و واژه کم‌وزنی به نظر می‌آید. طرح‌های تحمیلی آمریکایی و صهیونیستی مانند معامله قرن، تعیین بیت المقدس به عنوان پایتخت رژیم صهیونیستی و الحاق بلندی‌های جولان به دیگر سرزمین‌های اشغالی، محکوم به شکست است. راه‌حل مسئله فلسطین، راه‌حل دموکراتیک از طریق همه‌پرسی است.
سیزدهم	طرح معامله قرن مانند سایر طرح‌های تحمیلی قبلی شکست خورد. به سیاست فلسطین واحد معتقدیم. (نفی راه‌حل دو دولت). راه‌حل مسئله فلسطین فقط مراجعه به آرای همه فلسطینی‌ها اعم از مسلمان و مسیحی و یهودی در قالب برگزاری یک همه‌پرسی فراگیر است.
چهاردهم	تنها راه پایان دادن به کابوس هفتادساله ناامنی در غرب آسیا و جهان، بازگرداندن حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین است.

جدول (۹): رویکرد دولت‌ها به سیاست خارجی آمریکا

دولت	رویکرد
اول	دولت اول از یک سو «تهاجم مستقیم نظامی آمریکا (واقعه طبس) و قطع رابطه سیاسی با ایران و نیز اعمال تحریم اقتصادی علیه ایران توسط آمریکا را تحت تأثیر دولت بعث عراق می‌داند و از سوی دیگر حمایت‌های آمریکا از عراق در جنگ را تلاشی در جهت «آزادی گروگان‌ها» و ایجاد «اسرائیلی جدید بر مبنای ناسیونالیسم عربی» تلقی می‌کند. همچنین عقد پیمان تسلیحاتی «سالت ۲» را در چارچوب همکاری متقابل دو بلوک قدرت در جهت سرکوب انقلاب اسلامی ایران می‌داند.
چهارم	دولت چهارم یک کیفرخواست ۱۸ ماده‌ای علیه ایالات متحده آمریکا در مجمع عمومی قرائت کرد. دولت چهارم معتقد بود که هدف آمریکا از دشمنی با انقلاب ایران بازگشت روند «نفوذ اقتصادی و سیاسی» و حضور نظامی آمریکا در خلیج فارس را مخل «امنیت» منطقه است که می‌تواند عواقب فرا منطقه‌ای داشته باشد.
هفتم	دولت هفتم که با رویکرد تنش‌زدایی در سازمان ملل حضور پیدا کرده بود، از اعلام رسمی مواضع مانند دولت‌های قبلی در مورد آمریکا فاصله گرفت و صرفاً مستقیم در یک مورد به سیاست خارجی آمریکا اشاره داشت و آن هم تلاش آمریکا برای ایجاد جهان یک‌قطبی و موانع پیش‌روی شکل‌گیری این جهان است. دولت هفتم ترجیح داد انتقاد از وضعیت فعلی را نسبت به کل نظام بین‌الملل و ارکان حاکمیت آن مطرح کند.
نهم و دهم	دولت نهم و دهم روند پرسشگری مطالبه‌گرایانه در مورد علل و روند شکل‌گیری حادثه یازدهم سپتامبر را در اولویت قرار داد و در باقی موارد صرفاً در مباحثی مانند اشغال نظامی افغانستان و عراق به سیاست خارجی آمریکا به عنوان عامل امنیت زدا و تنش‌زا پرداخته است. در این میان دولت نهم و دهم از مباحث مرتبط با رابطه ایران و آمریکا دوری کرده است.
یازدهم و دوازدهم	رویکرد دولت یازدهم به سیاست خارجی آمریکا: «بازنگاه داشتن در پیچه فرصت برای مذاکرات احتمالی» از طریق دو رویکرد: <ul style="list-style-type: none"> اعلام سیاست عدم افزایش تنش: ایران به دنبال تعامل سازنده بر اساس احترام متقابل و منافع مشترک با دیگر کشورهاست و در این چارچوب در پی افزایش تنش با ایالات متحده آمریکا نیز نیست. اعلام آمادگی برای مدیریت اختلاف: در صورت عزم سیاسی رهبران آمریکا و خودداری از دنبال کردن منافع گروه‌های فشار جنگ‌طلب، می‌توان به چارچوبی برای مدیریت اختلافات رسید.

رویکرد	دولت
<p>رویکرد دولت یازدهم و دوازدهم به سیاست خارجی آمریکا (بعد از خروج آمریکا از برجام): انتقاد به خروج یک‌جانبه آمریکا از برجام و انتقاد به عملکرد سیاست خارجی آمریکا:</p> <ul style="list-style-type: none"> • انتقاد به خروج آمریکا از برجام در سه حوزه: <ul style="list-style-type: none"> الف. تعلل آمریکا در اجرای تعهدات قانونی‌اش اشتباهی راهبردی که مسبوق به سابقه است. ب. برجام، یک سند پذیرفته‌شده چندجانبه است و اهمال نسبت به اجرای آن از سوی آمریکا، تخلفی بین‌المللی تلقی خواهد شد. ج. آمریکا با اعمال تحریم‌های فرامرزی و تهدید دیگر ملت‌ها، تلاش کرده ایران را از مزایای حضور در اقتصاد جهانی محروم کند. • انتقاد به عملکرد سیاست خارجی آمریکا به صورت عمومی در سه حوزه: <ul style="list-style-type: none"> الف. دولت آمریکا باید برای مردم خود توضیح دهد که چرا با صرف صدها میلیارد دلار از دارایی‌های ملت خود موجب رشد تروریسم و افراطی‌گری شده است. ب. دولت آمریکا، عزم آن دارد که کلیه نهادهای بین‌المللی را بی‌خاصیت سازد. ت. درک آمریکا از روابط بین‌الملل، اقتدارگرایانه است. 	<p>یازدهم و دوازدهم</p>
<p>دولت سیزدهم «معتقد به تسریع در روند افول هژمونی آمریکا به ویژه در غرب آسیا بود؛ دلیل و نماد آن را نیز خروج آمریکا پس از دو دهه بدون هیچ دست‌آوردی از افغانستان می‌دانست که نتیجه قهری آن بی‌اعتباری نظام سلطه در منطقه است. ریشه شکست هژمونی آمریکایی نیز از نگاه دولت سیزدهم یک‌جانبه‌گرایی و عدم تلاش برای همزیستی مسالمت‌جویانه با کشورها (به‌ویژه کشورهای مستقل) بود. دولت سیزدهم معتقد بود هزینه این شکست را مردم و مالیات‌دهندگان آمریکایی پرداخت می‌کنند و از این جهت فشار اصلی حاصل از افول هژمونی را مردم آمریکا متحمل خواهند شد. در نهایت دولت سیزدهم معتقد به «یک روند ثابت از دشمنی فزاینده آمریکا با مردم ایران» بود.</p>	<p>سیزدهم</p>
<p>دولت چهاردهم به سیاست خارجی آمریکا در قالب آثار منفی خروج یک‌جانبه از برجام و اعمال تحریم علیه ایران می‌نگرد و معتقد است حاکمیت دیدگاه تهدید محور در عرصه سیاسی و نگاه قدرت محور در عرصه اقتصادی در سیاست خارجی آمریکا منجر به فرصت‌سوزی بین‌المللی شده است. در اینجا نیز مانند دولت یازدهم تلاش بر این است که با رویکرد تنش‌زدایی و عدم گسترش تقابل در پیچه فرصت برای مذاکرات احتمالی باز بماند.</p>	<p>چهاردهم</p>

با توجه به اینکه دولت‌های جمهوری اسلامی نسبت به وقوع نوعی جنگ سرد جدید یا حفظ فرهنگ جنگ سرد قرن بیستمی اعلام موضع داشته‌اند مفهوم «جنگ سرد جدید» نیز در مواضع دولت‌ها در این سخنرانی‌ها مورد بررسی و به داده‌های جدول شماره ۱۰ دست یافتیم. بر این اساس غیر از دولت اول و چهارم که در دوره جنگ سرد فعالیت می‌کردند و رویکرد انتقادی به نظم بین‌الملل آن دوره داشتند، در جهان پسا جنگ سرد دولت‌های جمهوری اسلامی ایران نوعی رویه حفظ فرهنگ و نظم جنگ سردی را در نظام بین‌الملل کنونی تشخیص می‌دهند؛ تا جایی که حتی دولت‌های یازدهم، دوازدهم و سیزدهم (یک دهه اخیر) احساس خطر می‌کنند که جنگ سرد جدیدی با بلوک‌بندی قدرت در حال وقوع است. نگاه این سه دولت نسبت به ایجاد جنگ سرد جدید نگاه منفی است و آن را نوعی خطر برای صلح و نظم بین‌المللی لحاظ می‌کنند.

جدول (۱۰): نگاه دولت‌ها به مفهوم جنگ سرد جدید

دولت	دیدگاه
هفتم	معتقد به حاکمیت مبانی فکری و نتایج عملی جنگ سرد قرن بیستمی در نظام بین‌الملل کنونی.
نهم و دهم	عدم اظهار نظر.
یازدهم و دوازدهم	معتقد به وقوع فرآیندی از بلوک‌سازی قدرت در قالب ایجاد دو اردوگاه جهانی «مای برتر» و «دیگران دون‌تر» یا تصویرسازی وجود یک مرکز متمدن با حاشیه‌های غیر متمدن که نتیجه حفظ فرهنگ جنگ سرد قرن بیستمی است.
سیزدهم	معتقد به وقوع فرآیندی از بلوک‌سازی قدرت جدید در نظام بین‌الملل که در نهایت نوعی جنگ سرد جدید با هدف وابسته‌سازی و استقلال‌زدایی دولت‌ها (به ویژه دولت‌های مستقل) محسوب می‌شود.
چهاردهم	عدم اظهار نظر.

روند پرونده هسته‌ای و تعامل در این زمینه یکی از مهم‌ترین مسائلی است که در بیش از دو دهه گذشته شکل‌دهنده بخشی از سیاست خارجی دولت‌های جمهوری اسلامی بوده است. دولت‌ها در این زمینه نیز در سازمان ملل سخن گفته‌اند که داده‌های مرتبط با الگو یابی این سخنان در جدول شماره ۱۱ درج شده است. بر این اساس دولت‌های جمهوری اسلامی ایران بر پنج اصل در پرونده هسته‌ای تأکید دارند: «لزوم پذیرش اعمال حق غنی‌سازی و سایر حقوق هسته‌ای در خاک ایران»، «حرمت سلاح هسته‌ای و عدم تعریف جایگاه برای آن در دکترین دفاعی ایران»، «لزوم خلع سلاح هسته‌ای به‌ویژه در خاورمیانه»، «تحریم‌ها یک فرآیند ضد حقوق بشر و پرونده هسته‌ای فقط بهانه برای اعمال تحریم است» و «در صورت به نتیجه رسیدن مذاکرات در حوزه هسته‌ای امکان گفتگو در سایر زمینه‌ها نیز وجود خواهد داشت».

جدول (۱۱): رویکرد دولت‌ها به پرونده هسته‌ای

دولت	رویکرد
نهم و دهم	<p>علیرغم اینکه روند امنیتی سازی پرونده هسته‌ای ایران از سال ۱۳۸۴ آغاز و تا قطعنامه ۱۹۲۹ (۱۳۸۹) ایران مکرر با تنش‌ها و تکمیل ساختار تحریم‌های اقتصادی ناشی از پرونده هسته‌ای روبرو بود دولت نهم و دهم در مواضع اعلامی کمتر به این موضوع پرداخته است. دولت نهم و دهم در سخنرانی سال‌های ۱۳۸۴، ۱۳۸۸، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ حتی یک کلمه به موضوع پرونده هسته‌ای و تحریم‌ها اشاره نداشته است. در سخنرانی سال ۱۳۸۵ حدود ۴ درصد، در سخنرانی سال ۱۳۸۶ حدود ۱۷ درصد، در سخنرانی سال ۱۳۸۷ حدود ۳۰ درصد و در سخنرانی سال ۱۳۸۹ حدود ۱۱ درصد از کل سخنرانی به مسائل پرونده هسته‌ای اختصاص داشت. با رویکرد سنجی و بررسی دقیق در حوزه پرونده هسته‌ای ایران و در سخنرانی‌های دولت‌های نهم و دهم به شش محور اصلی دست یافتیم:</p> <ul style="list-style-type: none"> • تأکید بر پایبندی ایران به قوانین آژانس و معاهده «ان پی تی». • تأکید بر نقش‌آفرینی قدرت‌های بزرگ در امنیتی سازی و سیاسی بازی در پرونده هسته‌ای ایران.

ادامه جدول (۱۱):

دولت	رویکرد
<p>نهم و دهم</p>	<ul style="list-style-type: none"> • نقش آفرینی قدرت های بزرگ در پرونده هسته ای ایران حاصل عملکرد معیوب شورای امنیت سازمان ملل و نگاه سیاسی حاکم در آژانس بین المللی انرژی اتمی. • تأکید بر مفهوم «آپارتاید هسته ای». • پیشنهاد برای مشارکت سایر کشورها در غنی سازی اورانیوم (با شرط انجام کامل امور در خاک ایران). • پیشنهاد آغاز مذاکرات هسته ای به شرط عادلانه بودن و کنار نهادن زبان تهدید و زور توسط قدرت های بزرگ.
<p>یازدهم و دوازدهم</p>	<p>رویکرد دولت یازدهم به پرونده هسته ای تا دستیابی به برجام و قبل از خروج آمریکا (دولت اول ترامپ) از برجام در ۸ محور اصلی قابل طبقه بندی است:</p> <ul style="list-style-type: none"> • تبیین ابعاد تأثیرگذاری تحریم ها: تحریم های شورای امنیت و نیز تحریم های یک جانبه برخی از کشورها بر اساس توهمات و اتهامات بی پایه اعمال شدند. تحریم های غیرعادلانه ذاتاً ضد صلح و ضد بشری هستند و مردم عادی را قربانی دعوای سیاسی می کند. • تأکید بر حرمت سلاح هسته ای: سلاح هسته ای و کشتار جمعی هیچ جایگاهی در دکتترین دفاعی ایران نداشته و با باورهای بنیادین مذهبی و اخلاقی جمهوری اسلامی در تعارض است. • خواسته ایران در مسئله هسته ای: پذیرش اعمال حق غنی سازی و سایر حقوق هسته ای در خاک ایران • راه حل پرونده هسته ای: بر این باوریم که موضوع هسته ای، یک راه حل، بیشتر ندارد و آن فقط مذاکره است • روند مورد پذیرش در مذاکرات هسته ای: لزوم پایان دادن به بازی ها با حاصل جمع صفر و ضرورت یافتن اهداف و منافع مشترک برای رسیدن به تفاهم و امنیت مشترک. • سود همگانی از توافق با ایران: مصالحه و توافق با ایران، به نفع همگان است، به خصوص کشورهای منطقه است. • تأکید بر پایبندی ایران به تعهدات. • لزوم خلع سلاح هسته ای: به موازات اجرای برجام، جمهوری اسلامی انتظار دارد که کشورهای هسته ای گام های لازم را در جهت اجرای تعهدات خود بر طبق ماده ۶ ان.بی.تی، یعنی خلع سلاح کامل هسته ای، بردارند. همچنین جمهوری اسلامی

رویکرد	دولت
<p>انتظار دارد که آن‌ها در جهت ایجاد منطقه عاری از سلاح هسته‌ای در خاورمیانه، نقشی مثبت ایفا کنند.</p> <p>پس از خروج آمریکا از برجام دولت یازدهم و دوازدهم در رویکردی بر مبنای هفت محور به پرونده هسته‌ای و برجام پرداخته است:</p> <ul style="list-style-type: none"> • تأکید بر پای بندی ایران به برجام حتی در صورت خروج دیگران: جمهوری اسلامی ایران اولین کشوری نخواهد بود که برجام را نقض کند ولی در مواجهه با نقض آن عکس‌العمل متناسب و قاطع خواهد داشت. • تأکید بر بدعهدی آمریکا و آثار منفی خروج یک‌جانبه آمریکا از برجام بر سایر وقایع بین‌المللی. • تأکید بر پای بندی ایران به تعهدات برجامی: بر پایه دوازده گزارش متوالی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، ایران تا به امروز به کلیه تعهدات خود پایبند بوده است. • تلاش برای حفظ برجام با سایر شرکا: جمهوری اسلامی از حمایت جامعه جهانی و تلاش‌های اتحادیه اروپا، روسیه و چین در حمایت از اجرای برجام، قدردانی کرده و تحقق کامل تعهدات مصرح در آن را، شرط بقای این دستاورد مهم دیپلماسی می‌دانیم. • تلاش برای بازگردان آمریکا به میز مذاکرات. • تأکید بر حرمت سلاح هسته‌ای: دانش هسته‌ای واجب و سلاح هسته‌ای حرام است. <p>پیش‌بینی آینده مذاکرات: تنها راه برای گفتگو، بازگشت به تعهدات است. پاسخ ایران به مذاکره تحت تحریم، نه است.</p>	<p>یازدهم و دوازدهم</p>
<p>رویکرد دولت سیزدهم در پنج محور اصلی قابل طبقه‌بندی است:</p> <ul style="list-style-type: none"> • پای بندی ایران به تعهدات برجامی: بر مبنای ۱۵ گزارش آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ایران از ابتدای برجام (۲۰۱۵) به تعهدات خود به صورت کامل عمل کرده است. • نقض برجام توسط آمریکا و اروپا: آمریکا با خروج یک‌جانبه از برجام و سپس اعمال بی‌سابقه‌ترین تحریم‌های تاریخ و اروپا نیز به دلیل عدم پایبندی به مفاد برجام ناقض اصلی برجام و قطعنامه ۲۲۳۱ شورای امنیت سازمان ملل، مانع بهره‌مندی مردم ایران از مزایای پای بندی ایران به تعهدات برجامی هستند. 	<p>سیزدهم</p>

ادامه جدول (۱۱):

دولت	رویکرد
<p>سیزدهم</p>	<ul style="list-style-type: none"> • حرمت سلاح هسته‌ای: حرمت ساخت و به‌کارگیری سلاح هسته‌ای بر اساس فتوای رهبری و تأکید بر این موضوع که سلاح اتمی هیچ جایگاهی در دکترین دفاعی و بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران ندارد. • پرونده هسته‌ای بهانه‌ای برای اعمال تحریم و تحریم‌ها را ابزاری برای اعمال فشار بر انقلاب ایران از سال ۱۳۵۷ است که در هر بازه زمانی به یک بهانه‌ای اعمال شده است. <p>مبانی نگاه ایران به مذاکرات هسته‌ای: در عین اینکه جمهوری اسلامی ایران به وعده‌های دولت آمریکا و اروپا اطمینان ندارد در جهت بقا و احیای برجام و بهره‌مندی مردم از مزایای آن، راه‌حل پرونده هسته‌ای از نگاه دولت سیزدهم بازگشت تمام طرف‌ها به برجام و پای بندی به تعهدات برجامی و قطعنامه شورای امنیت به همراه اخذ «تضمین‌های اطمینان‌بخش» از آمریکا و اروپا برای عدم خروج مجدد است. دولت سیزدهم مذاکره‌ای را مفید می‌داند که منافع ملت ایران را تأمین و نتیجه آن لغو تمام تحریم‌ها باشد.</p>
<p>چهاردهم</p>	<p>رویکرد دولت چهاردهم در پنج محور اصلی قابل طبقه‌بندی است:</p> <ul style="list-style-type: none"> • هدف ایران از حضور در برجام: شناسایی حقوق ایران و رفع تحریم‌ها. • پایبندی به تعهدات برجام: ایران بالاترین سطح از نظارت‌ها را پذیرفته و به گواهی آژانس به تمام تعهداتش پایبند بوده است. • تحریم‌ها: تحریم یک فرآیند نقض حقوق بشر است و هدف تحریم‌ها نابودی بنیان‌های اقتصادی ایران و امنیتی سازی ایران و در نتیجه ایجاد ناامنی همگانی است. (جامعه هدف نهایی تحریم مردم هستند) • امکان ادامه مذاکرات: آمادگی برای همکاری با اعضای برجام به شرط به رسمیت شناختن دغدغه‌های امنیتی ایران. در صورت به نتیجه رسیدن مذاکرات در حوزه برجام امکان گفتگو در سایر زمینه‌ها نیز وجود خواهد داشت.

در پایان با بررسی مباحث مطروحه از سوی دولت‌های جمهوری اسلامی در مجمع عمومی سازمان ملل دکترین و خطوط کلی سیاست خارجی اعلامی هر دولت را استخراج و به داده‌های جدول شماره ۱۲ دست یافتیم.

جدول شماره (۱۲): دکترین سیاست خارجی دولت‌های جمهوری اسلامی

دولت	دکترین
اول	دکترین نه شرقی، نه غربی مبتنی بر پایبندی به تعهدات بین‌المللی.
چهارم	دکترین نه شرقی، نه غربی عدالت‌خواهانه مبتنی بر نفی نظام سلطه.
هفتم	دکترین تنش‌زدایی مصلحانه مبتنی بر عدالت.
نهم و دهم	دکترین مدیریت مشترک جهانی مبتنی بر عدالت و معنویت.
یازدهم و دوازدهم	دکترین تعامل سازنده با رویکرد چندجانبه‌گرایی و تمرکز بر حقوق بین‌الملل.
سیزدهم	دکترین سیاست همسایگی و همگرایی مبتنی بر الگوی امنیت‌سازی.
چهاردهم	دکترین تعامل سازنده با تمرکز بر همگرایی منطقه‌ای مبتنی بر الگوی امنیت‌سازی.

نتایج پژوهش

در بخش نهایی ابتدا به سؤالات اصلی پژوهش بازمی‌گردیم؛ در مورد سؤال اول و اینکه «نگاه دولت‌های جمهوری اسلامی به نظم و نظام بین‌الملل در ۴۵ سال گذشته چگونه بوده است و مبانی دکترین سیاست خارجی هر دولت چگونه قابل فرمول‌بندی است؟». بر اساس یافته‌های پژوهش در مجموع دریافتیم که ویژگی‌های مشترکی در دکترین سیاست خارجی دولت‌ها قابل‌رؤیت است، شامل:

- نسبت به عملکرد قدرت‌های بزرگ نگاه منفی و بدبینانه حاکم است.
- نسبت به سازمان‌های بین‌المللی رویکرد اصلی این است که این سازمان‌ها ناکارآمد هستند و نیاز به اصلاح و تحول بنیادین دارند. (به ویژه سازمان ملل و شورای امنیت)
- در نظام بین‌الملل یک تقابل مستمر میان دو جریان اصلی «حافظان و حامیان وضعیت کنونی» و «بازیگران تحول‌خواه» از سوی دولت‌های جمهوری اسلامی

تشخیص داده شده است که در دو دهه اخیر به تدریج در حال شکل‌دهی نوعی نظم نوین از جنس «جنگ سرد جدید» تلقی می‌شود که نسبت به شرایط دو قطبی در حال شکل‌گیری رویکرد این دولت‌ها انتقادی و نگاه منفی حاکم است.

- در نظام بین‌الملل شواهدی از ظهور نظم جهانی جدیدی می‌بینند که در تقابل جدی با نظام بین‌الملل کنونی قرار دارد و از آنجا که تمایل به تحول‌خواهی در آن‌ها پررنگ است، سعی دارند در این نظم جدید بین‌المللی در زمره «تحول‌خواهان» تعریف شوند.

- نظام بین‌الملل کنونی را یک نظام سلطه ناعادلانه می‌دانند.

ترکیب مجموع این یافته‌های مشترک نشان می‌دهد که سیاست خارجی دولت‌های جمهوری اسلامی در سه گزاره اصلی شامل «استمرار تکمیلی دکترین سیاست خارجی سلطه‌ستیز با لحاظ کردن تغییرات متن اجتماعی بین‌الملل مبتنی بر نیازهای منافع ملی»، «جهت‌گیری تحول‌خواهانه در نظام بین‌الملل» و «تلاش برای ایجاد روند اصلاح‌گرایانه در نظام بین‌الملل کنونی» قابل فرمول‌بندی است؛ ترکیب این سه گزاره نمایانگر این است که دکترین اصلی و مستمر سیاست خارجی جمهوری اسلامی «دکترین تحول‌خواهی در مورد نظم بین‌الملل که آن را حاصل عملکرد نظام سلطه در نظام بین‌الملل کنونی می‌دانند» یا به صورت مختصر «دکترین تحول‌خواهی در نظام بین‌الملل کنونی» است. اما طبیعی است که برای نیل به این دکترین ثابت روش‌های دولت‌ها در اجرای کلیات سیاست خارجی متفاوت باشد؛ به همین دلیل در جدول شماره ۱۲ دکترین‌هایی با نام‌های متفاوت دیده می‌شود که این نام‌ها برگرفته از رئوس اجرایی سیاست خارجی این دولت‌ها بر اساس آنچه در سخنرانی‌های سازمان ملل اعلام کرده‌اند، ترسیم شده است.

در مورد سؤال دوم و اینکه «آیا در نگرش به نظام بین‌الملل همگرایی یا

واگرایی در میان دولت‌های جمهوری اسلامی قابل رؤیت است؟» باید پاسخ داد که بر اساس یافته‌های این پژوهش، اصل بنیادین شکل‌دهنده سیاست‌گذاری خارجی مفهوم و روند «تحول‌خواهی یا انقلابی‌گری در مقابل وضعیت کنونی» است که در بعد روابط خارجی و نظام بین‌الملل با رویکرد «تحول‌خواهی در تقابل با نظام بین‌الملل کنونی» قابل تعریف است. به همین دلیل همگرایی کامل در سیاست خارجی دولت‌ها در ۴۵ سال گذشته علیرغم اختلاف سلیقه سیاسی در بعد مسائل داخلی، به وضوح قابل رؤیت و اثبات است. بر این اساس «تحول‌خواهی یا انقلابی‌گری در مقابل نظام بین‌الملل کنونی» - که از آن تلقی نظام سلطه می‌شود - که برگرفته از مبانی اعتقادی اسلامی و تصریح‌شده در قانون اساسی است مفهوم مرکزی ارتباط‌دهنده سیاست خارجی دولت‌های جمهوری اسلامی و عامل همگرایی است. نکته‌نهایی این است که اگر رویکرد «تحول‌خواهی مبتنی بر نفی نظام سلطه» که در دکترین سیاست خارجی به شکل «تحول‌خواهی یا انقلابی‌گری در مقابل نظام بین‌الملل کنونی» درآمده است را مبنای عملکرد سیاست خارجی بدانیم، به عنوان آینده‌پژوهشی این دو گزاره صحیح خواهد بود که «سیاست خارجی جمهوری اسلامی از هر بازیگر بین‌الملل، هر ائتلاف یا اتحاد دوجانبه و چندجانبه یا هر روند و فرآیند که بتواند در مسیر تحول (جزئی یا بنیادین) نظم کنونی بین‌المللی قدم بردارد، حمایت خواهد کرد» و در مقابل «سیاست خارجی جمهوری اسلامی از هر روند، فرآیند، بازیگر یا ائتلافی در نظام بین‌الملل که به دنبال تقویت وضعیت کنونی باشد دوری و با آن مقابله خواهد کرد». بر همین اساس می‌توان رفتار سیاست خارجی جمهوری اسلامی را در گذشته تحلیل و در آینده پیش‌بینی کرد. این دو گزاره در دو حالت کارایی خودشان را از دست خواهند داد؛ حالت اول تغییر بنیادین نظام بین‌الملل کنونی؛ حالت دوم تغییر جهان‌بینی بین‌المللی جمهوری اسلامی. در غیر این صورت این

دو گزاره قابلیت فرمول‌بندی سیاست خارجی جمهوری اسلامی را خواهد داشت.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Noor-allah
Gheisari

<https://orcid.org/0000-0003-4692-5802>

منابع

- انصاریان، شادی. داوری اردکانی، نگار. بامشادی، پارسا. (۱۳۹۸). واکاوی سخنرانی حسن روحانی در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۳۹۶ با رویکرد تحلیل گفتمان پل جی. *زبان‌شناسی اجتماعی*. (۲): ۶۹-۸۳.
- بشیر، حسین. امین، محسن. (۱۳۹۸). تحلیل گفتمان سخنرانی‌های حسن روحانی و دونالد ترامپ در مجمع عمومی سازمان ملل به روش PDAM. *پژوهش‌های راهبردی سیاست*. ۸(۲۸): ۲۰۷-۲۳۸.
- پهلوان‌نژاد، محمدرضا. اصطهباناتی، لیدا. (۱۳۸۷). بررسی کنش‌های گفتار در سخنرانی‌های روسای جمهور ایران و آمریکا شهریور ۱۳۸۵، سازمان ملل. *پژوهش زبان‌های خارجی (نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز)*. ۵۱(۲۰۸): ۱-۲۴.
- جعفری، امید. (۱۳۹۸). بررسی ایدئولوژیکی ترجمه شفاهی سخنرانی رئیس‌جمهور ایران در سازمان ملل: ترجمه انگلیسی شبکه‌های پرس تی وی ایران و فرانس ۲۴ فرانسه. *زبان پژوهی*. ۱۱(۳۳): ۷-۲۱.
- حداد، غلامرضا. (۱۳۹۸). تحلیل سخنرانی‌های حسن روحانی در مجمع عمومی

- سیاسی. ۱۴(۲): ۶۳-۹۸. سازمان ملل بر اساس نظریه کنش-گفتار: ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸. پژوهش‌نامه علوم حداد، غلامرضا. (۱۴۰۰). تحلیل گفتمان انتقادی سخنرانی حسن روحانی در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۸. پژوهش‌های راهبردی سیاست. ۱۰(۳۶): ۱۸۱-۲۱۵.
- رضایی، علی‌اکبر. (۱۴۰۰). آسیب‌شناسی سیاست خارجی دولت محمود احمدی‌نژاد از منظر آرمان‌گرایی. پژوهش ملل. ۶۸(۶): ۶۵-۸۲.
- سلیمی، حسین. حاج زرگرباشی، روح‌الله. (۱۳۹۲). الگوی سخنرانی روسای جمهوری اسلامی ایران در مجمع عمومی سازمان ملل متحد. سیاست جهانی. ۲(۴): ۷۱-۳۵.
- شعبانی، منصور. حبیب زاده، سیدمیثاق. (۱۴۰۰). تحلیل گفتمان انتقادی سخنرانی‌های رؤسای جمهور پیشین جمهوری اسلامی ایران در مجمع عمومی سازمان ملل متحد. بررسی از نگاه زبان‌شناسی. ۱۲(۴): ۴۰۵-۴۳۷.
- شوکتی مقرب، سمیه. خرمایی، علیرضا. مولودی، امیرسعید. تاجیک، محمدرضا. (۱۴۰۰). نقش روابط مجاز آفرین در ترسیم مرزهای خود و دیگری: تحلیل نقادانه-شناختی قدرت‌های جهانی و تروریسم در گفتمان اولین سخنرانی خاتمی، احمدی‌نژاد و روحانی در مجمع عمومی سازمان ملل متحد. زبان‌شناسی اجتماعی. ۴(۲): ۱۰۱-۱۱۶.
- ظهوری عین‌الدین، عباس. پورعلی، سعید. (۱۳۹۹). تحلیل محتوای کیفی سخنرانی‌های رئیس دولت یازدهم (حسن روحانی) در سازمان ملل با رویکرد استقرایی. پژوهش سیاست نظری. ۲۶(۱۴): ۳۵-۵۸.
- منیری، سید هاشم. اطهری، سیدحسین. (۱۴۰۳). استعاره مفهومی «مسیر» و «تحول عدالت» در گفتمان سیاست خارجی دولت سیزدهم با تأکید بر سخنرانی‌های

رئیس جمهور در مجمع سالیانه سازمان ملل متحد. پژوهش نامه ایرانی سیاست بین الملل. ۱۲(۲): ۴۹۱-۵۱۳.

موسوی، سیده لیلا. نیری، هومن. (۱۳۹۳). تحلیل سخنان حسن روحانی و باراک اوباما در مجمع عمومی سازمان ملل متحد و تأثیر آن بر روابط آتی ایران و آمریکا بر اساس "نظریه کنش گفتار". سیاست (دانشگاه تربیت مدرس). ۴(۱): ۳۹-۴۸.

نوری، وحید. (۱۳۹۱). استراتژی منزلت طلبی سیاست خارجی ایران: تحلیل محتوای سخنان رئیس جمهوری در سازمان ملل متحد. نگاه ایرانی روابط خارجی (ایرفا). ۳(۱۹): ۱۲۷-۱۵۲.

Translated References into English

Ansarian SH & Davari Ardakani N & Bamshadi P. (2019). Analysis of President Rouhani's Speech at the UN General Assembly in 2017: Paul Gee's Discourse Analysis Approach. *Journal of Sociolinguistics*. 2(2): 83-69. [In Persian]

Bashir H & Amin M. (2019). Discourse Analysis of Hassan Rouhani and Donald Trump Speeches at the General Assembly of the United Nations with PDAM Method. *Political Strategic Studies*. 8(28): 207-238. [In Persian]

Haddad Gh. R. (2019). Analysis of Hassan Rouhani's Speeches at the UN General Assembly Based on Speech-Action Theory: 2015 to 2018. *Research letter of Political Science*. 14(2): 63-98. [In Persian]

Haddad Gh. R. (2021). A Critical Discourse Analysis of Hassan Rouhani's Speech at the 2018 UN General Assembly. *Political Strategic Studies*. 10(36): 181-215. [In Persian]

Jafari O. (2020). Ideological Investigation of Interpretation of

Iranian president's Speech in the UN: English Interpretation of Presstv Channel of Iran and France 24 of France. *JIR : journal of Language Related*. 11(33): 7-21. [In Persian]

Moniri S.H & Athari S.H. (2024). The Conceptual Metaphor of "Path" and "Transformation of Justice" In The Foreign Policy Discourse of The 13th Government (With Emphasis on the Speeches of President at the Annual Assembly of the United Nations). *Iranian Research Letter of International Politics*. 12(2): 491-513. [In Persian]

Mosavi S.L & Nayeri H. (2014). Analysis of Hassan Rouhani and Barak Obama's speeches at the UNGA and their impact on future relations between Iran and US based on Speech Act Theory. *Politics*, Tarbiat Modares University Press. 4(1): 39-48. [In Persian]

Noori V. (2012). Status-Seeking and Iranian Foreign Policy: The Speeches of the President at the United Nations. *Iranian Review of Foreign Affairs*. 3(19): 127-152. [In Persian]

Pahlavannezhad M.R & Estahbanati L. (2008). Study of speech acts in speeches of the presidents of Iran and the United States, September 2006, United Nations. *Journal of Foreign language research*. 51(208): 1-24. [In Persian]

Rezai A.A. (2021). Pathology of Mahmoud Ahmadinejad's Foreign Policy from the Perspective of Idealism. *International Journal of Nations Research*. 68(6): 65-82. [In Persian]

Salimi S & Zargarbashi R. (2015). Speech Pattern of Iranian Presidents at the UN General Assembly. *World Politics A Quarterly Journal*. 2(4): 35-71. [In Persian]

Shabani M & Habibzadeh S M. (2021). Critical Discourse Analysis of Speeches of Previous Presidents of Islamic Republic of Iran at the United Nations General Assembly. *Language Related*

Research. 12(4): 405-437. [In Persian]

Shokati Mogharab S & Khormae A & Moloodi A.S & Tajik M.R. (2021). The Role of Metonymy-Producing Relationships in Drawing Self and Other Borders: A Cognitive Critical Discourse Analysis of World Powers and Terrorism in the First Statements by Khatami, Ahmadinejad and Rouhani in the General Assembly of the United Nations. *Journal of Sociolinguistics*. 4(2): 101-116. [In Persian]

Zohuri Einoddin A & Pourali S. (2019). Qualitative content analysis of President XI speeches (Hassan Rouhani) at the United Nations in an inductive approach. *Research in Theoretical Politics*. 26(14): 35-58. [In Persian]

استناد به این مقاله: صادقی، سجاد. (۱۴۰۴). الگویابی سخنرانی رؤسای جمهور در سازمان ملل متحد (۱۳۵۹-۱۴۰۳). دولت پژوهی، ۱۱ (۴۲)، ۷۹-۱۲۸.

Doi: 10.22054/tssq.2025.84425.1628

The State Studies Quarterly is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License